

عنوان:

حقوق تعزیرات حکومتی با تاکید بر رویه

ارائه دهنده:

امید رستمی خازانی

استادیار دانشگاه بین المللی اهل بیت (ع)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ
النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
سَمِيعًا بَصِيرًا»

«خدا قاطعانه به شما فرمان می‌دهد که امانت‌ها را به صاحبانش بازگردانید و هنگامی که میان مردم داور می‌کنید، به عدالت
داوری کنید. یقیناً [فرمان بازگردانیدن امانت و عدالت در داور می] نیکو چیزی است که خدا شمارا به آن موعظه می‌کند؛
بی تردید خدا همواره شناویناست.»

مقدمت حقوق تعزیرات حکومتی

سیر شکل گیری سازمان تعزیرات حکومتی

* سازمان تعزیرات حکومتی با عمری بیش از سه دهه و رسیدگی عملی به چند صد هزار پرونده در هر سال و پراکنش شعب آن در سراسر کشور یکی از مراجع رسیدگی کننده اداری در نظام حقوقی ایران است.

* در تاریخ ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام «قانون تعزیرات حکومتی» و «قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی» را بصورت همزمان به تصویب رساند.

* ماده ۱ قانون تعزیرات حکومتی: «با توجه به ضرورت نظارت و کنترل دولت بر فعالیت‌های اقتصادی و لزوم اجرای مقررات قیمت‌گذاری و ضوابط توزیع، متخلفین از اجرای مقررات بر اساس مواد این قانون تعزیر می‌شوند.»

* در راستای رسیدگی به تخلفات مقرر در قوانین تعزیرات حکومتی، سه مرجع کمیسیون مرکزی تعزیرات حکومتی و نیز کمیسیون‌های استانی (مواد ۱۹ و ۲۱)، دادسراها و دادگاه‌های انقلاب اسلامی (ماده ۳۶) و وزارت بازرگانی (تبصره ماده ۳۶) پیش‌بینی شده بود. صلاحیت کمیسیون‌ها ناظر به تخلفات تعزیرات حکومتی در بخش دولتی و صلاحیت دو مرجع اخیر ناظر به تخلفات ارتكابی در بخش غیر دولتی بود.

* در ادامه مجمع تشخیص مصلحت نظام در تاریخ ۱۳۶۹/۰۹/۲۷ صلاحیت رسیدگی به تعزیرات حکومتی بخش دولتی را نیز به دادسراها و دادگاه‌های انقلاب اسلامی واگذار نمود.

سیر شکل گیری سازمان تعزیرات حکومتی

* ماده واحده قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۶۷/۱۲/۲۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام مصوب ۱۳۷۳/۰۷/۱۹:

«با توجه به ضرورت نظارت و کنترل دولت بر امور اقتصادی و لزوم هماهنگی مراجع قیمت گذاری و توزیع کالا و اجرای مقررات و ضوابط مربوط به آن کلیه امور تعزیرات حکومتی بخش دولتی و غیردولتی اعم از امور بازرسی و نظارت، رسیدگی و صدور حکم قطعی و اجرای آن به دولت (قوه مجریه) محول می گردد تا براساس جرایم و مجازات های مقرر در قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۶۷/۱۲/۲۳ اقدام نماید.

تبصره ۱- مراتب تعزیری تذکر، اخطار و اخذ تعهد کتبی حذف می گردد.

تبصره ۲- سازمان، تشکیلات و عوامل نظارت و بازرسی، رسیدگی، صدور حکم و اجرای آن تجدیدنظر و رسیدگی به شکایات و شرح وظایف آنها، نحوه رسیدگی و ضوابط اجرایی، مالی و استخدامی به موجب آیین نامه ای خواهد بود که به تصویب هیأت دولت می رسد و آن قسمت از فصل های سوم و چهارم قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۶۷/۱۲/۲۳ که مغایر این قانون است و تشکیلات موضوع آن لغو و وظایف و اختیارات تشکیلات و مراجع مقرر در آنها بر عهده عوامل و سازمان ها و مراجعی است که در آیین نامه مصوب هیأت وزیران معین می شود. ...»

سیر شکل گیری سازمان تعزیرات حکومتی

* مجمع تشخیص مصلحت نظام در تاریخ ۱۳۷۳/۰۷/۱۹ با تصویب ماده واحده قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی، امور بازرسی، نظارت، رسیدگی و صدور حکم قطعی و اجرای آن را در بخش دولتی و غیر دولتی به «دولت» محول نمود.

* در راستای اجرای ماده واحده فوق‌الذکر «تصویب‌نامه در خصوص تعیین سازمان و تشکیلات تعزیرات حکومتی» به تصویب رسید و به موجب ماده ۲ آن صلاحیت قوه مجریه در رسیدگی به تخلفات، به سازمان تعزیرات حکومتی محول گردید.

سیر شکل گیری سازمان تعزیرات حکومتی

*** تصویب نامه در خصوص تعیین سازمان و تشکیلات تعزیرات حکومتی مصوب
۱۳۷۳/۰۷/۲۶**

«سازمان و تشکیلات تعزیرات حکومتی موضوع مصوبه ۱۳۷۳/۰۷/۱۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام به شرح زیر تعیین می گردد:

ماده ۱- به منظور بازرسی و نظارت مستمر بر اجرای مقررات قیمت گذاری و ضوابط توزیع و تخلفات تعزیرات حکومتی سازمانی تحت عنوان «سازمان بازرسی و نظارت بر قیمت و توزیع کالا و خدمات» در وزارت بازرگانی تشکیل می گردد. ...

ماده ۲- سازمان تعزیرات حکومتی تحت نظر وزیر دادگستری تشکیل می گردد و آیین نامه آن به پیشنهاد وزیر دادگستری به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید. این سازمان برای رسیدگی و صدور حکم راجع به تخلفات موضوع قانون تعزیرات حکومتی در تهران، شهرستانها و مراکز استانها دارای شعب رسیدگی، تجدیدنظر و رسیدگی به تخلفات مجریان خواهد بود. چگونگی تشکیل و نحوه رسیدگی شعب مذکور به موجب آیین نامه ای خواهد بود که به پیشنهاد وزیر دادگستری به تصویب هیأت دولت می رسد. ...»

سیر شکل گیری سازمان تعزیرات حکومتی

* منابع برای مطالعه بیشتر:

- فتحی، جواد تحولات تشکیلات و سازمان‌های مبارزه با تخلفات اقتصادی، مجله مجتمعات آموزش عالی قم، شماره ۶، ۱۳۷۹.

- قلی‌پور، غلامرضا، سازمان تعزیرات حکومتی در: نیازپور، امیرحسین (به کوشش)، دانشنامه علوم جنایی اقتصادی، چ دوم، تهران، میزان، ۱۳۹۸.

- رستمی غازانی، امید، سازمان تعزیرات حکومتی از تهدیدانگاری تا فرصت‌انگاری، فصلنامه مجلس و راهبرد، شماره ۱۱۹، ۱۴۰۳.

تخلفات در صلاحیت‌های شعب تعزیرات حکومتی:

۱ - قانون تعزیرات حکومتی (مصوب ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ با اصلاحات بعدی)

۲ - قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی (مصوب ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ با اصلاحات بعدی)

۳ - قانون نظام صنفی کشور (مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۴ با اصلاحات بعدی)

۴ - قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان (مصوب ۱۳۸۸/۰۷/۱۵ با اصلاحات بعدی)

۵ - قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۰۳ با اصلاحات ۱۳۹۴/۰۷/۲۱، ۱۴۰۰/۱۱/۱۰ و ۱۴۰۱/۰۶/۳۰)

تخلفات مقرر در قانون تعزیرات حکومتی

* تخلفات مقرر در قانون تعزیرات حکومتی عبارتند از:

گران‌فروشی (ماده ۲)، کم‌فروشی و تقلب (ماده ۳)، احتکار (ماده ۴)، عرضه خارج از شبکه (ماده ۵)، عدم درج قیمت (ماده ۶)، اخفاء و امتناع از عرضه کالا (ماده ۷)، عدم صدور فاکتور (ماده ۸)، عدم اجرای ضوابط قیمت‌گذاری و توزیع (ماده ۹)، **عدم اجرای تعهدات واردکنندگان در قبال دریافت ارز و خدمات دولتی (ماده ۱۰)**، عدم اجرای تعهدات تولیدکنندگان در قبال دریافت ارز و خدمات دولتی (ماده ۱۱)، نداشتن پروانه کسب واحدهای صنفی (ماده ۱۲)، نداشتن پروانه بهره‌برداری واحدهای تولیدی (ماده ۱۳)، نداشتن گواهی واحدهای تولیدی از مؤسسه استاندارد در مورد اقلام مشمول استاندارد اجباری (تبصره ماده ۱۳)، فروش ارزی - ریالی (ماده ۱۴)، فروش اجباری (ماده ۱۵)، عدم اعلام موجودی (ماده ۱۶) و خرید خارج از شبکه (ماده ۱۷ و تبصره آن)

نکته: برخی از تخلفات فوق‌الذکر به موجب قوانین بعدی بصورت کامل و یا جزئی نسخ شده‌اند.

تخلفات مقرر در قانون تعزیرات حکومتی

* در شرایط کنونی قلمرو استناد به قانون تعزیرات حکومتی در سه مورد می باشد:

اول آنکه، در مواردی که مرتکب مشمول تعریف فرد صنفی و واحد صنفی مقرر در مواد ۲ و ۳ قانون نظام صنفی کشور نباشد.

دوم آنکه، مرتکب فرد صنفی غیر مشمول قانون نظام صنفی کشور باشد.

سوم آنکه، تخلف در قانون تعزیرات حکومتی پیش‌بینی شده، لیکن در قانون نظام صنفی کشور مشابه آن پیش‌بینی نشده باشد.

نظریه مشورتی شماره ۲۴۸۵/۲۱۰/۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۰۵/۱۶ دفتر امور حقوقی سازمان: «به تخلف خرید خارج از شبکه واحد صنفی با حکم کلی مقرر در ماده ۱۷ قانون نظام صنفی کشور نمی‌توان رسیدگی نمود، لیکن با توجه به اطلاق ماده ۱۷ قانون تعزیرات حکومتی و تبصره آن بر کلیه اشخاص (اعم از صنفی و یا غیر صنفی) رسیدگی به تخلف خرید خارج از شبکه کالا توسط واحد صنفی (البته صرف - نظر از عنوان صنفی آن) فاقد منع قانونی است.»

قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی

- رویه عملی موجود در شعب تعزیرات حکومتی که به تأیید شعب دیوان عدالت اداری نیز رسیده است، دلالت بر صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی در رسیدگی به تخلفات مقرر در قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی دارد.

- تخلفات مقرر در قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی تداخلاتی با برخی جرایم و بالاخص جرایم مقرر در قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی و قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی و اصلاحات و الحاقات بعدی آنها دارد، لیکن در اجرای ماده ۴۴ قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی و نیز ماده ۲۶ آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی، صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی در رسیدگی به جنبه تخلفی آنها منافاتی با رسیدگی به جنبه مجرمانه آنها در نزد مراجع قضایی ندارد.

قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی

* تخلفات مقرر در قانون تعزیرات حکومتی عبارتند از:

ایجاد مؤسسه پزشکی غیرمجاز توسط اشخاص فاقد صلاحیت (ماده ۱)، ایجاد مؤسسه پزشکی توسط افراد متخصص بدون پروانه کار (ماده ۲)، خودداری بیمارستان ها از پذیرش و ارائه خدمات اولیه به بیماران اورژانس (ماده ۳)، ایجاد و یا ارائه خدمات مزاد بر احتیاج به منظور سودجویی و یا دخل و تصرف در صورت حساب و دریافت اضافه از نرخ های اعلام شده (ماده ۴)، بکارگیری متخصصین حرفه های پزشکی و پیراپزشکی فاقد مجوز قانون کار (ماده ۵)، کار کردن متخصصین پزشکی و پیراپزشکی فاقد مجوز کار در محل غیرمجاز (ماده ۶)، بکارگیری افراد فاقد صلاحیت حرفه ای در مؤسسات پزشکی (ماده ۷)، ترک مؤسسه پزشکی توسط مسؤول فنی و پزشک کشیک و سایر کادرهای تخصصی در ساعات مقرر، تعطیل غیرموجه مطلب و یا مؤسسه پزشکی بدون اطلاع نظام پزشکی (ماده ۸) و

قانون نظام صنفی کشور

- به موجب ماده ۷۳ قانون نظام صنفی کشور «از زمان لازم‌الاجراء شدن این قانون، رسیدگی به تخلفات افراد صنفی و تعیین جریمه‌های آنها تنها به موجب احکام این قانون صورت خواهد پذیرفت. ...» همین حکم مجدداً در ماده ۹۵ مکرر ۲ الحاقی در سال ۱۳۹۲ نیز تکرار می‌شود: «رسیدگی به تخلفات صنفی کلیه افراد صنفی به موجب احکام این قانون خواهد بود و کلیه قوانین عام و خاص مغایر، لغو می‌شود.» با لحاظ مقررات این دو ماده رسیدگی به تخلف در صورتی مشمول قانون نظام صنفی کشور می‌باشد که مرتکب فرد صنفی بوده و تخلفات نیز در زمره تخلفات صنفی باشد.

- در صورتی که فرد صنفی مرتکب «تخلف صنفی» گردد، موضوع مشمول قانون نظام صنفی کشور می‌باشد. عمده تخلفات صنفی در فصل هشتم این قانون پیش‌بینی شده است.

قانون نظام صنفی کشور

*** ماده ۲ قانون نظام صنفی کشور:** فرد صنفی: هر شخص حقیقی یا حقوقی که در یکی از فعالیت‌های صنفی اعم از تولید، تبدیل، خرید، فروش، توزیع، خدمات و خدمات فنی سرمایه‌گذاری کند و به‌عنوان پیشه‌ور و صاحب حرفه و شغل آزاد، خواه به‌شخصه یا با مباشرت دیگران محل کسبی دایر یا وسیله کسبی فراهم آورد و تمام یا قسمتی از کالا، محصول یا خدمات خود را به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم و به‌صورت کلی یا جزئی به مصرف‌کننده عرضه دارد، فرد صنفی شناخته می‌شود.

تبصره - صنفی که قانون خاص دارند، از شمول این قانون مستثنی می‌باشند. قانون خاص قانونی است که بر اساس آن نحوه صدور مجوز فعالیت، تنظیم و تنسيق امور واحدهای ذی ربط، نظارت، بازرسی و رسیدگی به تخلفات افراد و واحدهای تحت پوشش آن به‌صراحت در متن قانون مربوطه معین می‌شود.

*** ماده ۳ قانون نظام صنفی کشور:** واحد صنفی: هر واحد اقتصادی که فعالیت آن در محل ثابت یا وسیله سیار باشد و توسط فرد یا افراد صنفی با اخذ پروانه کسب دایر شده باشد، واحد صنفی شناخته می‌شود.

تبصره ۱ - فعالیت واحدهای صنفی سیار در محل ثابت با اخذ پروانه کسب برای همان محل، بلامانع است. ...»

قانون نظام صنفی کشور

*تخلفات موضوع قانون نظام صنفی کشور

«انتشار هر گونه آگهی تبلیغاتی به هر طریق توسط فرد صنفی فاقد پروانه کسب معتبر» (تبصره ۳ ماده ۱۷)، «گران‌فروشی» (ماده ۵۷)، «کم‌فروشی» (ماده ۵۸)، «عدم انجام خدمات پس از فروش در دوره ضمانت» (تبصره ماده ۵۸)، «تقلب» (ماده ۵۹)، «عرضه، نگهداری به قصد فروش و فروش کالا بدون علامت استاندارد ایران و ارائه خدمات بدون تأیید مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی» (تبصره ۳ ماده ۵۹)، «فروش کالای تاریخ مصرف گذشته» (تبصره ۴ ماده ۵۹)، «احتکار» (ماده ۶۰)، «عدم اعلام موجودی کالا» (تبصره ۱ ماده ۶۰)، «عرضه خارج از شبکه» (ماده ۶۱)، «عدم اجرای ضوابط قیمت‌گذاری و توزیع» (ماده ۶۳)، «فروش اجباری» (ماده ۶۴)، «عدم درج قیمت» (ماده ۶۵)، «عدم صدور صورت‌حساب» (ماده ۶۶)، «عدم نگهداری صورت‌حساب کالا توسط واحد صنفی و یا عدم ارائه آن به مأموران» (تبصره ماده ۶۷)، «عدم رعایت مفاد مواد ۱۶ و ۱۷ و مقررات موضوع بند ک ماده ۳۷ قانون از سوی فرد صنفی» (ماده ۶۸)، «فروش کالا از طریق قرعه‌کشی» (ماده ۶۹)، «ورود خسارت به اشخاص از طریق فروش فوق‌العاده یا فروش اقساطی» (ماده ۷۰) و «برگزاری حراج بدون رعایت ضوابط مندرج در آیین‌نامه مربوطه» (ماده ۸۴) می‌باشد که جملگی در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی و یا هیأت‌های موضوع تبصره ۲ ماده ۷۲ این قانون است.

* مستنبط از ماده ۷۲ قانون نظام صنفی کشور و نیز تبصره ۱ آن در خصوص تخلفات مقرر در قانون نظام صنفی کشور، اصل بر صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی است.

قانون نظام صنفی کشور

*اصل بودن صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی

در مواردی که در قانون نظام صنفی کشور تخلفی پیش‌بینی شده باشد، در صورت تردید در صلاحیت با توجه به اصل صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی می‌بایست این تردید را به نفع شعب تعزیرات حکومتی تفسیر نمود.

نظریه مشورتی شماره ۳۵۷۴/۲۱۰/۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۰۷/۱۰ دفتر امور حقوقی سازمان: «به موجب حکم مقرر در تبصره ۱ ماده ۷۲ قانون نظام صنفی کشور صدور رأی در مورد تمامی تخلفات مذکور در قانون نظام صنفی کشور (به استثنای تخلفات پنج‌گانه مذکور در تبصره ۲ ماده ۷۲ و نیز سایر تخلفاتی که به صراحت مرجع خاصی جهت رسیدگی به آنها تعیین شده است) در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی است؛ فلذا رسیدگی به تخلف تداخل صنفی مقرر در بند ک ماده ۳۸ و ماده ۶۸ قانون نظام صنفی کشور در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی است و اختیارات اتحادیه در تعطیلی واحد صنفی به استناد ماده ۲۸ این قانون نافی صلاحیت (اولیه) تعزیرات حکومتی در رسیدگی به تخلف تداخل صنفی نیست.»

قانون نظام صنفی کشور

*استثنائات صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی

استثناء نخست: «محل دایر شده به وسیله هر شخص حقیقی یا حقوقی که پروانه کسب برای آن صادر نشده است با درخواست اتحادیه و تأیید اتاق اصناف شهرستان توسط نیروی انتظامی پلمب می‌شود.» (ماده ۲۷)

استثناء دوم: «واحد صنفی تنها در موارد زیر پس از گذراندن مراحل مندرج در آیین‌نامه‌ای که به تصویب وزیر بازرگانی /وزیر صنعت، معدن و تجارت] خواهد رسید، به طور موقت از یک هفته تا شش ماه تعطیل می‌گردد:

الف - اشتغال به شغل یا مشاغل دیگر در محل کسب، غیر از آنچه در پروانه کسب قید گردیده یا کمیسیون نظارت مجاز شمرده است.

ب - تعطیل محل کسب بدون دلیل موجه حداقل به مدت پانزده روز برای آن دسته از صنوفی که به تشخیص هیأت عالی نظارت موجب عسر و حرج برای مصرف‌کننده می‌شود.

تبصره - تشخیص موجه بودن دلیل با اتاق اصناف شهرستان است.

ج - عدم پرداخت حق عضویت به اتحادیه بر اساس ضوابطی که در آیین‌نامه مصوب کمیسیون نظارت تعیین شده است.

د - عدم اجرای مصوبات و دستورات قانونی هیأت عالی و کمیسیون نظارت که به وسیله اتحادیه‌ها به واحدهای صنفی ابلاغ شده است.

تبصره - تشخیص عدم اجرا بر عهده اتاق اصناف شهرستان است.

ه - عدم اجرای تکالیف واحدهای صنفی به موجب این قانون.» (ماده ۲۸ قانون نظام صنفی کشور)

قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان

- به موجب ماده ۲۲ «از زمان لازم‌الاجراء شدن این قانون رسیدگی به تخلفات افراد صنفی توسط سازمان تعزیرات حکومتی و بر اساس مجازات‌های مقرر در قانون نظام صنفی [کشور] مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۴ مجلس شورای اسلامی و سایر قوانین انجام خواهد گرفت و قوانین مغایر لغو و بلااثر می‌گردد.» البته بعداً به موجب قانون نظام صنفی کشور اصلاحی ۱۳۹۲ صلاحیت رسیدگی به تخلفات افراد و واحدهای صنفی حسب مورد در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی و یا هیأت‌های موضوع تبصره ۲ ماده ۷۲ این قانون قرار گرفت.

- با توجه به فلسفه تصویب قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان در حمایت و پشتیبانی فوری از حقوق مصرف‌کنندگان با تمسک به دادرسی اختصاری، استصحاب صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی و عدم وضع مقرره جدید جهت واگذاری صلاحیت به غیر شعب تعزیرات حکومتی، صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی در رسیدگی به تخلفات موضوع مواد ۱۸ و ۱۹ این قانون به قوت خود باقی است و رویه شعب تعزیرات حکومتی و نیز شعب دیوان عدالت اداری نیز در تأیید این نظر می‌باشد.

قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان

* تخلفات در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی:

ماده ۱۸ - چنانچه کالا یا خدمات عرضه‌شده توسط عرضه‌کنندگان کالا یا خدمات معیوب باشد و به واسطه آن عیب، خساراتی به مصرف‌کننده وارد گردد متخلف علاوه بر جبران خسارات به پرداخت جزای نقدی حداکثر تا معادل چهاربرابر خسارت محکوم خواهد شد.

رأی وحدت رویه شماره ۳۰۵۴ مورخ ۱۳۹۸/۱۱/۰۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری: «با فرض اینکه رسیدگی به اختلافات ناشی از قراردادهای مدنی قطعاً در صلاحیت رسیدگی محاکم قضایی است مگر اینکه استثناء شده باشند، نظر به اینکه بر اساس ماده ۱۸ قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مصوب ۱۳۸۸/۷/۱۵ چنانچه کالا یا خدمات عرضه‌شده توسط عرضه‌کنندگان کالا یا خدمات معیوب باشد و به واسطه آن عیب، خساراتی به مصرف‌کننده وارد گردد متخلف محکوم خواهد شد. این ماده هر چند مرجع صالح به رسیدگی را تصریح نکرده است اما به قرینه عبارات (کالا یا خدمات عرضه‌شده توسط عرضه‌کنندگان) مشمول قانون تعزیرات حکومتی بوده‌اند و ماده ۲۴ آیین‌نامه اجرایی قانون اخیرالذکر نیز مصوب ۱۳۹۰/۷/۱۷ تصریح به صلاحیت رسیدگی شعب تعزیرات حکومتی به موضوعات مذکور نموده است، بنابراین ... رأی شعبه ۱۳ بدوی دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۱۳۰۱۷۶۳/۹۰۹۹۷۰۹۰۹۵۰ - ۱۳۹۵/۶/۲۰ که به موجب رأی شعبه ۲۶ تجدیدنظر دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۱۴۵۹ - ۱۳۹۷/۴/۱۹ تأیید شده و اداره تعزیرات را صالح به رسیدگی تشخیص داده است صحیح و موافق مقررات قانونی است. ...»

قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان

* تخلفات در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی:

ماده ۱۹ - عرضه‌کنندگان کالا و خدمات و تولیدکنندگانی که مبادرت به تخلفات موضوع مواد (۳) الی (۸) این قانون نمایند در صورت ورود خسارات ناشی از مصرف همان کالا و خدمات به مصرف‌کنندگان علاوه بر جبران خسارت وارده به جزای نقدی حداکثر معادل دو برابر خسارت وارده محکوم خواهند شد.

تبصره - در صورتی که عرضه‌کنندگان کالا و خدمات از ایفاء هر یک از تعهدات خود در قبال خریدار خودداری کرده و یا آن را به صورت ناقص و یا با تأخیر انجام دهند مکلفند علاوه بر انجام کامل تعهد، خسارت وارده را جبران نمایند.

رأی وحدت رویه شماره ۱۴۲۰ الی ۱۴۲۳ مورخ ۱۳۹۹/۱۰/۱۶ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری: «... نظر به اینکه اولاً: «عدم ایفاء تعهد قراردادی» در غیر از موارد منصوص در قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان ... از جمله تخلفات موضوع مواد ۳ الی ۸ قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مصوب سال ۱۳۸۸ محسوب نمی‌شود و سازمان تعزیرات حکومتی شایستگی رسیدگی به دعوی «عدم ایفاء تعهد قراردادی» را ندارد و ثانیاً: با لحاظ حکم مقرر در تبصره ماده ۱۹ قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مبنی بر اینکه: «در صورتی که عرضه‌کنندگان کالا و خدمات از ایفاء هر یک از تعهدات خود در قبال خریدار خودداری کرده و یا آن را به صورت ناقص و یا با تأخیر انجام دهند مکلفند علاوه بر انجام کامل تعهد، خسارت وارده را جبران نمایند» موضوع واجد جنبه مدنی است و تخلف قابل تعقیب در تعزیرات حکومتی محسوب نمی‌شود و به موجب آراء متعدد هیأت عمومی دیوان عدالت اداری ... رسیدگی به دعوی با منشاء قرارداد در صلاحیت و شایستگی دادگاه‌های عمومی حقوقی است مگر اینکه خلاف آن محرز باشد و در موارد تردید باید به قدر متیقن اکتفا کرد. بنا بر مراتب آراء شعب دیوان عدالت اداری که بر نقض آراء شعب تعزیرات حکومتی صادر شده با این استدلال که شعب تعزیرات حکومتی شایستگی رسیدگی به دعوی «عدم ایفاء تعهدات قراردادی» را ندارند در حدی که متضمن استدلال فوق‌الذکر باشد صحیح و موافق مقررات است. ...»

قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «رسیدگی به جرایم قاچاق کالا و ارز سازمان یافته و حرفه‌ای، قاچاق کالاهای ممنوع و قاچاق کالا و ارز مستلزم حبس و یا انفصال از خدمات دولتی در صلاحیت دادسرا و دادگاه انقلاب است. سایر پرونده‌های قاچاق کالا و ارز، تخلف محسوب و رسیدگی به آن در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی است. چنانچه پرونده‌ای، متهمان متعدد داشته و رسیدگی به اتهام یکی از آنان در صلاحیت مرجع قضایی باشد، به اتهامات سایر اشخاص نیز در این مراجع رسیدگی می‌شود.»

تبصره ۵ ماده ۶۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «احکام، آثار و مجازات‌های قاچاق مذکور در مواد (۳)، (۵)، (۶)، (۸) الی (۱۲)، (۱۶)، (۱۹)، (۲۰)، (۳۰) الی (۳۲)، (۳۴) الی (۳۶)، (۳۸) الی (۵۰)، (۵۳) الی (۶۰)، (۶۵) الی (۶۸)، (۷۰)، (۷۱)، (۷۳)، (۷۴) و (۷۷) این قانون و تبصره‌های این مواد، در مورد همه جرایم و تخلفات موضوع این قانون به جز تبصره (۵) ماده (۲ مکرر) جاری است.»

آیین دادرسی شعب تغزیرات حکومتی

انواع شعب سازمان تعزیرات حکومتی

ماده ۸ آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی - «به منظور رسیدگی، صدور و اجرای رأی، شعبی در ستاد، مرکز استان ها و شهرستان ها به پیشنهاد رئیس سازمان و موافقت وزیر دادگستری تشکیل شده یا اختصاص داده خواهد شد. شعب سازمان حسب مورد شامل شعب بدوی، تجدیدنظر، عالی، تجدیدنظر ویژه رسیدگی به تخلفات قاچاق کالا و ارز و اجرای احکام است. ...

تبصره ۲- شعب عالی و تجدیدنظر ویژه رسیدگی به تخلفات قاچاق کالا و ارز (با رعایت ماده (۴۹) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی) در ستاد و سایر شعب تجدیدنظر در ادارات کل استان تشکیل و دارای سه عضو شامل یک رئیس و دو مستشار است. به تشخیص رئیس سازمان و با تأیید وزیر دادگستری، استقرار شعب تجدیدنظر ویژه قاچاق کالا و ارز در ادارات کل استان ها بلامانع است. ...

تبصره ۵- تشکیل هیئت های موضوع ماده (۷۲) قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۸۲ با اصلاحات بعدی، توسط سازمان مطابق همان قانون صورت می گیرد.»

ماده ۱۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «قوه قضاییه و سازمان تعزیرات حکومتی حسب مورد، موظفند به منظور تسریع در رسیدگی به پرونده‌ها و پیشگیری از ارتکاب جرم قاچاق کالا و ارز اقدامات زیر را به عمل آورند: ...

ب - اختصاص شعب بدوی و تجدیدنظر ویژه رسیدگی به تخلفات قاچاق کالا و ارز متشکل از افراد حائز شرایط استخدام قضات مطابق آیین‌نامه مصوب هیات وزیران توسط سازمان تعزیرات حکومتی ...»

ماده ۹ آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی: «صلاحیت شعب بدوی و تجدیدنظر ویژه رسیدگی به تخلفات قاچاق کالا و ارز نسبت به سایر شعب

سازمان از نوع صلاحیت ذاتی است.»

انواع شعب سازمان تعزیرات حکومتی

شعب عادی تعزیرات

- شعب بدوی تعزیرات حکومتی

- شعب تجدیدنظر تعزیرات حکومتی

- شعب عالی

شعب هیأت تعزیرات
- هیأت بدوی

- هیأت تجدیدنظر

- شعب عالی

با اصلاح قانون نظام صنفی کشور در سال ۱۳۹۲ رسیدگی بدوی به برخی از تخلفات بیش از نصاب مشخص به هیأت‌های بدوی محول می‌شود. «رسیدگی بدوی به تخلفات موضوع مواد ۵۷ (گران‌فروشی)، ۵۸ (کم‌فروشی)، ۵۹ (تقلب)، ۶۰ (احتکار) و ۶۳ (عدم اجرای ضوابط قیمت‌گذاری و توزیع) در مواردی که موضوع شکایت شاکی یا گزارش بازرس حاکی از تخلف بیش از دوازده (۱۲,۰۰۰,۰۰۰) ریال است، توسط هیأتی متشکل از یکی از رؤسای شعب سازمان تعزیرات حکومتی، نماینده اتاق اصناف و نماینده سازمان صنعت، معدن و تجارت با دعوت از شاکی و مشتکی‌عنه انجام خواهد شد.»

شعب ویژه رسیدگی به
قاچاق کالا و ارز

- شعب بدوی ویژه قاچاق
کالا و ارز

- شعب تجدیدنظر ویژه
قاچاق کالا و ارز

- شعب خاص دیوان عالی
کشور

صلاحیت محلی شعب سازمان تعزیرات حکومتی

ماده ۳۰ آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی - شعب سازمان صلاحیت رسیدگی به تمام تخلفات تعزیراتی واقع شده در محل حوزه تعزیراتی خود را دارند. به تخلفات متعدد متخلف در یک حوزه نیز توأمان و یکجا در شعبه ای رسیدگی می شود که حسب تاریخ ثبت پرونده، ابتدائاً شروع به رسیدگی به آن تخلف شده است.

تبصره ۱- به پرونده های مرتبط و با شاکیان متعدد در سطح استان به تشخیص مدیرکل استان و به پرونده های دارای آثار ملی، موضوع تبصره (۲) ماده (۹) این آیین نامه نیز به تشخیص رئیس سازمان، توأمان و یکجا رسیدگی می شود.

تبصره ۲- به تخلفات شرکا در شعبه ای رسیدگی می شود که صلاحیت رسیدگی به پرونده متخلف اصلی را دارد. مجازات شریک، مجازات فاعل مستقل است.

تبصره ۳- حل اختلاف در صلاحیت محلی در یک استان، حسب مورد با شعبه تجدیدنظر همان استان بوده و در صورت اختلاف در صلاحیت ذاتی یا اختلاف در صلاحیت محلی در دو استان، حل اختلاف با شعب عالی سازمان است.

تبصره ماده ۹ آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی - به منظور جلوگیری از صدور آرای متعارض و رعایت اصل (۱۳۴) قانون اساسی و سیاست های کلی نظام موضوع بند (۱) اصل (۱۱۰) قانون اساسی در زمینه تولیدی، خدماتی یا اشتغال، پرونده های دارای آثار ملی نظیر پرونده های دارای شاکیان متعدد در نقاط مختلف کشور یا دارای ابعاد و آثار عمده اقتصادی، با پیشنهاد رئیس سازمان و تأیید وزیر دادگستری، در شعب بدوی و یا تجدیدنظر تهران رسیدگی می شود. صلاحیت محلی این شعب، کشوری است.

نکات مهم در تبیین آیین دادرسی شعب تعزیرات حکومتی

- آیین دادرسی رسیدگی به تخلفات موضوع قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز متفاوت از دیگر تخلفات در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی است.

- آیین دادرسی مورد اتباع در شعب تعزیرات حکومتی ترکیبی از دادرسی اختصاصی مقرر در قوانین خاص آن و مقررات عمومی دادرسی (و بالاخص قانون آیین دادرسی کیفری) است.

- در خصوص هر یک از تخلفات در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی نیز ممکن است، برخی ضوابط خاص دادرسی وجود داشته باشد.

دیدگاه‌های پیرامون رجوع شعب تغزیرات حکومتی به قانون آیین

دادرسی کیفری

* دیدگاه اول: امکان رجوع مطلق به قانون آیین دادرسی کیفری

* دیدگاه دوم: عدم امکان رجوع مطلق به قانون آیین دادرسی کیفری

(جز در موارد مصرح)

* دیدگاه سوم: رجوع موردی به قانون آیین دادرسی کیفری

دیدگاه اول - امکان رجوع مطلق به قانون آیین دادرسی کیفری

مبانی حقوقی

۱. قاعده فقهی اذن در شی مستلزم اذن در لوازم آن است.

مستند قانونی

ماده واحده قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی:

با توجه به ضرورت نظارت و کنترل دولت بر امور اقتصادی و لزوم هماهنگی مراجع قیمت گذاری و توزیع کالا و اجرای مقررات و ضوابط مربوط به آن کلیه امور تعزیرات حکومتی بخش دولتی و غیر دولتی اعم از امور بازرسی و نظارت، رسیدگی و صدور حکم قطعی و اجرای آن به دولت (قوه مجریه) محول می گردد تا بر اساس جرایم و مجازات های مقرر در قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۲۳/۱۲/۶۷ اقدام نماید.

مبانی حقوقی

۲. صدق تعزیر بر تخلفات موضوع صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی

مستند قانونی

ماده ۱۸ قانون مجازات اسلامی: «تعزیر مجازاتی است که مشمول عنوان حد، قصاص یا دیه نیست و به موجب قانون در موارد ارتکاب محرمات شرعی یا نقض مقررات حکومتی تعیین و اعمال می گردد. نوع، مقدار، کیفیت اجراء و مقررات مربوط به تخفیف، تعلیق، سقوط و سایر احکام تعزیر به موجب قانون تعیین می شود. ...»

دیدگاه اول - امکان رجوع مطلق به قانون آیین دادرسی کیفری

چالش‌ها

* مغایرت با قانون اساسی

اصل بیست و دوم قانون اساسی: حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است مگر در مواردی که قانون تجویز کند.

اصل سی و ششم قانون اساسی: حکم به مجازات و اجرا آن باید تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد.

اصل شصت و یکم قانون اساسی - اعمال قوه قضاییه به وسیله دادگاه‌های دادگستری است که باید طبق موازین اسلامی تشکیل شود و به حل و فصل دعاوی و حفظ حقوق عمومی و گسترش و اجرای عدالت و اقامه حدود الهی بپردازد.

اصل یکصد و پنجاه و ششم قانون اساسی: قوه قضاییه قوه‌ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایف زیر است:

۱ - رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعاوی و رفع خصومات و اخذ تصمیم و اقدام لازم در آن قسمت از امور حسبیه، که قانون معین می‌کند. ...

۴ - کشف جرم و تعقیب مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام. ...

* مغایرت با الزامات دادرسی منصفانه

دیدگاه دوم – عدم امکان رجوع مطلق به قانون آیین دادرسی کیفری (جز در موارد مصرح)

مبانی حقوقی

- * عدم وجود نص جهت رجوع به قانون آیین دادرسی کیفری (جز در موارد مصرح)
- * وجود نص صریح در خصوص نحوه دادرسی در تعزیرات
- * عدم قابلیت اعمال اختیارات قضایی توسط غیر قضات

مستند قانونی

ماده واحده قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی: «با توجه به ضرورت نظارت و کنترل دولت بر امور اقتصادی و لزوم هماهنگی مراجع قیمت گذاری و توزیع کالا و اجرای مقررات و ضوابط مربوط به آن کلیه امور تعزیرات حکومتی بخش دولتی و غیر دولتی اعم از امور بازرسی و نظارت، رسیدگی و صدور حکم قطعی و اجرای آن به دولت (قوه مجریه) محول می گردد تا بر اساس جرایم و مجازات های مقرر در قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۲۳/۱۲/۶۷ اقدام نماید ...»

تبصره ۲ - سازمان، تشکیلات و عوامل نظارت و بازرسی، رسیدگی، صدور حکم و اجرای آن تجدیدنظر و رسیدگی به شکایات و شرح وظایف آنها و رسیدگی و ضوابط اجرایی، مالی و استخدامی به موجب آیین نامه ای خواهد بود که به تصویب هیات دولت می رسد ...»

چالش ها

- * مغایرت با اصل قانونی بودن دادرسی
- * اختیار مطلق شعب تعزیرات در موارد سکوت

مبانی حقوقی

* جنبه کیفری رسیدگی‌ها در شعب تعزیرات حکومتی

* الزامات دادرسی منصفانه

* وحدت ملاک از رأی وحدت رویه هیات عمومی دیوان عدالت اداری در ابطال آیین نامه سازمان تعزیرات حکومتی

دیدگاه سوم - رجوع موردی به قانون آیین دادرسی کیفری

مستندات قانونی

قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز:

ماده ۴۶ - در کلیه مواردی که سازمان تعزیرات حکومتی صالح به رسیدگی است شعب تعزیرات حکومتی همان اختیار مراجع قضایی در رسیدگی به پرونده‌های مزبور را دارند جز در مواردی که در این قانون به ضرورت اخذ دستور مقام قضائی تصریح شده است.

ماده ۵۱ - در کلیه مواردی که شرایط و ضوابط دادرسی در این قانون پیش‌بینی نشده است، مطابق قانون آیین دادرسی کیفری رفتار می‌شود.

قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی

ماده ۲۷ - مقررات این قانون در مورد گزارش‌های اصلاحی مراجع قضایی و آرای مدنی سایر مراجعی که به موجب قانون، اجرای آنها بر عهده اجرای احکام مدنی دادگستری است و همچنین آرای مدنی تعزیرات حکومتی نیز مجری است.

تبصره - محکومیت‌های کیفری سازمان تعزیرات حکومتی تابع مقررات حاکم بر اجرای احکام کیفری دادگاه‌ها است.

قانون آیین دادرسی کیفری:

ماده ۱- آیین دادرسی کیفری مجموعه مقررات و قواعدی است که برای کشف جرم، تعقیب متهم، تحقیقات مقدماتی، میانجیگری، صلح میان طرفین، نحوه رسیدگی، صدور رای، طرق اعتراض به آراء، اجرای آراء، تعیین وظایف و اختیارات مقامات قضایی و ضابطان دادگستری و رعایت حقوق متهم، بزه‌دیده و جامعه وضع می‌شود.

ماده ۲- دادرسی کیفری باید مستند به قانون باشد، حقوق طرفین دعوی را تضمین کند و قواعد آن نسبت به اشخاصی که در شرایط مساوی به سبب ارتکاب جرایم مشابه تحت تعقیب قرار می‌گیرند، به صورت یکسان اعمال شود.

جنس رسیدگی در شعب تعزیرات حکومتی: اداری یا کیفری

قانون تعزیرات حکومتی

ماده ۴۸ - در صورتی که تخلفات مشمول تعزیرات حکومتی بصورت مستمر یا مکرر و یا تشکیل شبکه انجام شده باشد متخلفان به اشد تعزیرات تعیین شده در هر یک از جرایم ارتكابی و در مرتبه مربوطه محکوم می‌گردند.

تبصره - در صورتی که تشکیل شبکه به قصد اخلال در نظام اقتصادی صورت گرفته باشد علاوه بر محکومیت به تعزیرات فوق توسط مراجع صدور احکام تعزیرات حکومتی، موضوع توسط دادگاه انقلاب پیگیری می‌شود.

ماده ۵۲ - تخلفاتی که در این قانون پیش بینی نشده‌اند تابع قوانین و مقررات جاری کشور می‌باشند و هرگاه برای تخلفات مذکور در این قانون در سایر قوانین کیفر شدیدتری مقرر شده باشد مرتکب به کیفر اشد محکوم خواهد شد.

قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی

ماده ۴۴ - اعمال تعزیرات حکومتی موضوع این قانون مانع اجرای مجازات‌های قانونی دیگر نخواهد بود.

قانون نظام صنفی کشور

تبصره ۲ ماده ۵۹ - در صورتی که در قوانین دیگر برای عمل متقلبانه مجازات شدیدتری پیش‌بینی شده باشد، فرد متقلب به مجازات مزبور محکوم خواهد شد.

قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی

ماده ۲۷ - مقررات این قانون در مورد گزارش‌های اصلاحی مراجع قضایی و آرای مدنی سایر مراجعی که به موجب قانون، اجرای آنها بر عهده اجرای احکام مدنی دادگستری است و همچنین آرای مدنی تعزیرات حکومتی نیز مجری است.

تبصره - محکومیت‌های کیفری سازمان تعزیرات حکومتی تابع مقررات حاکم بر اجرای احکام کیفری دادگاه‌ها است.

رجوع به قانون آیین دادرسی کیفری در رویه دیوان عدالت اداری

* رأی شماره ۶۶۴ - ۶۶۵ مورخ ۱۳۹۲/۰۹/۲۵ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

«ب - مطابق ماده ۲۵۸ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب سال ۱۳۷۸ مقرر شده است، دادگاه تجدیدنظر نمی‌تواند مجازات تعزیری مقرر در حکم بدوی را تشدید نماید، مگر در مواردی که مجازات مقرر در حکم بدوی کمتر از حداقل میزانی باشد که قانون مقرر کرده و این امر مورد اعتراض شاکی تجدیدنظرخواه و یا مقامات مصرح در ماده ۲۳۵ قانون یاد شده قرار گیرد که در این موارد مرجع تجدیدنظر با تصحیح حکم بدوی نسبت به مجازاتی که قانون مقرر داشته اقدام خواهد نمود. نظر به این که در ماده ۲۵ آیین - نامه سازمان تعزیرات حکومتی، در مواردی که مجازات کمتر از حداقل مقرر قانونی تعیین شده باشد، علی‌الاطلاق به شعب تجدیدنظر اجازه تشدید مجازات اعطا شده است و لیکن در قانون این امر به رعایت جهاتی مقید شده است، بنابراین اطلاق آن به دلیل مذکور مغایر قانون است و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲، حکم به ابطال آن صادر می‌شود.

د- مطابق ماده ۵۵ قانون تعزیرات حکومتی مصوب سال ۱۳۶۷، وصول جریمه از مستثنیات دین ممنوع شده است و مطابق بند (و) ماده ۵۲۴ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب سال ۱۳۷۹، وسایل و ابزار کار کسبه، پیشه‌وران، کشاورزان و سایر اشخاصی که وسیله امرار معاش محکوم‌علیه و افراد تحت تکفل اوست از جمله مستثنیات دین ذکر شده است. با توجه به مراتب، حکم مقرر در ماده ۳۳ آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی مبنی بر تعطیلی محل کسب در فرض استنکاف از پرداخت جریمه تا زمان وصول آن، به لحاظ این که محل کسب از جمله مستثنیات به شمار می‌رود و غیر قابل توقیف است، مغایر قانون تشخیص می‌شود و مستند به بند ۱ ماده ۱۲ و ماده ۸۸ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۹۲ ابطال می‌شود. ...»

جمع‌بندی امکان یا عدم امکان رجوع به قانون آیین دادرسی کیفری

- * نحوه رجوع: مستقیم یا وحدت ملاک یا قیاس اولویت
- * ضرورت توجه به فلسفه تشکیل سازمان تعزیرات حکومتی در رسیدگی سریع
- * سازمان تعزیرات حکومتی نهادی جهت جرم‌زدایی، قضازدایی و کیفرزدایی
- * ضرورت رعایت الزامات دادرسی منصفانه

آیین دادرسی اختصاصی در مقررات تعزیرات حکومتی
(غیر از تخلفات موضوع قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز)

ماده واحده قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی

* صلاحیت

با توجه به ضرورت نظارت و کنترل دولت بر امور اقتصادی و لزوم هماهنگی مراجع قیمت‌گذاری و توزیع کالا و اجرای مقررات و ضوابط مربوط به آن کلیه امور تعزیرات حکومتی بخش دولتی و غیر دولتی اعم از امور بازرسی و نظارت، رسیدگی و صدور حکم قطعی و اجرای آن به دولت (قوه مجریه) محول می‌گردد تا بر اساس جرایم و مجازات‌های مقرر در قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۲۳/۱۲/۶۷ اقدام نماید.

* مقررات دادرسی

تبصره ۲ - سازمان، تشکیلات و عوامل نظارت و بازرسی، رسیدگی، صدور حکم و اجرای آن تجدیدنظر و رسیدگی به شکایات و شرح وظایف آنها و رسیدگی و ضوابط اجرایی، مالی و استخدامی به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب هیات دولت می‌رسد ...

قانون تعزیرات حکومتی

* دعوای جبران خسارت

ماده ۵۳ - در مواردی که به علت وقوع تخلفات مشمول تعزیرات حکومتی خسارتی متوجه شرکت‌ها و دستگاه‌های موضوع ماده ۱۹ این قانون شده باشد مراجع صدور احکام تعزیرات حکومتی ضمن صدور احکام تعزیرات عامل ورود خسارت را مکلف به جبران خسارت می‌نماید.

ماده ۵۴ - در کلیه مواردی که به علت وقوع تخلفات مشمول تعزیرات حکومتی خسارتی متوجه اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی شده باشد حق شکایت برای آن‌ها محفوظ خواهد بود.

تبصره ماده ۲۶ آیین نامه سازمان تعزیرات حکومتی: شعب سازمان در حدود صلاحیت خود، در خصوص صدور رأی مقتضی مشتمل بر هر دو جنبه عمومی (مجازات تعزیرات حکومتی) و خصوصی (اعاده وجوه مازاد دریافتی ناشی از تخلف ارتكابی و خسارات دادرسی ناشی از اثبات آن از قبیل هزینه کارشناسی و حق الوکاله وکیل دادگستری، طبق تعرفه مربوط به هر مورد) اقدام کرده و در خصوص سایر خسارات مستلزم تقدیم دادخواست، شاکی را به مرجع قضایی ذی صلاح ارشاد می‌کنند.

قانون تعزیرات حکومتی

* اجرای احکام

ماده ۵۵ - چنانچه محکوم از پرداخت جریمه تعیین شده خودداری کند مبلغ جریمه از اموال وی تامین می شود لکن مستثنیات دین و وسایل تامین حداقل معیشت متعارف مستثنی خواهد بود.

تبصره ۴ ماده واحده قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی دادگستری و نیروی انتظامی و کلیه دستگاههای اجرایی و شرکتهای تحت پوشش دولت و ملی شده و نهادهای انقلابی و موسسات عمومی و غیر دولتی و شرکتهای و سازمانهای تابعه و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و زندانها موظف هستند نسبت به اجرای احکام تعزیراتی موضوع این قانون اقدام نمایند.

ماده ۲۷ قانون نحوه اجرای محکومیتهای مالی - مقررات این قانون در مورد گزارشهای اصلاحی مراجع قضایی و آرای مدنی سایر مراجعی که به موجب قانون، اجرای آنها بر عهده اجرای احکام مدنی دادگستری است و همچنین آرای مدنی تعزیرات حکومتی نیز مجری است.

تبصره - محکومیتهای کیفری سازمان تعزیرات حکومتی تابع مقررات حاکم بر اجرای احکام کیفری دادگاهها است.

قانون تعزیرات امور بهداشتی و درمانی

* جبران خسارت

ماده ۹ - چنانچه اعمال مندرج در مواد ۱ و ۳ و ۴ و ۷ سبب ورود خسارت جانی و مالی به افراد شود، مجازات‌های مندرج، مانع رسیدگی و پیگرد قانونی موسسه و یا افراد متخلف و اعمال مجازات‌های مربوط توسط مراجع ذیصلاح قضایی نخواهد گردید.

* گزارش تخلف

ماده ۱۱ - در مورد جرایم موضوع این قانون کمیسیون مرکب از سرپرست نظام پزشکی مرکز و یا استان بر حسب مورد و مدیر عامل سازمان منطقه‌ای بهداشت و درمان استان و نماینده وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موضوع را بدو رسیدگی نموده و در صورت تشخیص وقوع جرم در مورد موسسات دولتی به کمیسیون تعزیرات حکومتی بخش دولتی و در موارد غیر دولتی به دادسرای انقلاب اسلامی جهت تعیین مجازات معرفی می‌نماید.

ماده ۴۱ - گزارش تخلفات مندرج در این قانون به وسیله ناظرین و بازرسین ویژه‌ای که توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا مدیران عامل سازمان‌های منطقه‌ای بهداشت، درمان تعیین می‌شوند، تهیه می‌گردد.

ماده ۴۲ - کلیه گزارشات تخلفات مندرج در این قانون باید به تایید ناظرین و بازرسین ویژه برسد.

قانون نظام صنفی کشور

ماده ۷۲ - خریداران و مصرف‌کنندگان و همچنین بازرسان و ناظران موضوع ماده (۵۲) این قانون می‌توانند شکایت یا گزارش خود را در مورد تخلفات موضوع این قانون به اتحادیه‌های ذی‌ربط تسلیم، ارسال یا اعلام دارند. اتحادیه‌ها موظفند حداکثر ظرف ده روز شکایت یا گزارش تخلف دریافتی را مورد بررسی قرار دهند و در صورت احراز عدم تخلف فرد صنفی و یا انصراف شاکی پرونده را مختومه نمایند و در صورت احراز تخلف و یا اعتراض شاکی، پرونده را در مرکز استان به سازمان تعزیرات حکومتی و در شهرستان‌ها به ادارات تابعه سازمان مذکور تسلیم نمایند. سازمان تعزیرات حکومتی و ادارات تابعه در شهرستان‌ها مکلفند حداکثر ظرف دو هفته در جلسه‌ای با دعوت از شاکی و مشتکی‌عنه به پرونده رسیدگی و طبق مفاد این قانون حکم مقتضی را صادر نمایند.

تبصره ۱ - صدور رأی در مورد تخلفات موضوع این قانون به غیر از مواردی که در تبصره (۲) این ماده آمده است، راساً توسط روسای شعب سازمان تعزیرات حکومتی و با دعوت از شاکی و مشتکی‌عنه انجام خواهد شد. حضور نمایندگان سازمان صنعت، معدن و تجارت و اتاق اصناف یا اتحادیه مربوط در جلسات رسیدگی به تخلفات موضوع این تبصره بلامانع است. تجدیدنظرخواهی در مورد تخلفات موضوع این تبصره، مطابق مقررات سازمان تعزیرات حکومتی انجام می‌شود.

قانون نظام صنفی کشور

تبصره ۲ - رسیدگی بدوی به تخلفات موضوع مواد ۵۷ (گران فروشی)، ۵۸ (کم فروشی)، ۵۹ (تقلب)، ۶۰ (احتکار) و ۶۳ (عدم اجرای ضوابط قیمت گذاری و توزیع) در مواردی که موضوع شکایت شاکی یا گزارش بازرس حاکی از تخلف بیش از دوازده میلیون (۱۲,۰۰۰,۰۰۰) ریال است، توسط هیاتی متشکل از یکی از روسای شعب سازمان تعزیرات حکومتی، نماینده اتاق اصناف و نماینده سازمان صنعت، معدن و تجارت با دعوت از شاکی و مشتکی عنه انجام خواهد شد. مبنای مذکور هر ساله بر اساس نرخ تورم سالانه با پیشنهاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و تصویب هیات وزیران قابل تغییر است.

در صورت تجدیدنظر خواهی هریک از طرفین، هیات تجدیدنظر متشکل از یکی از روسای شعب تجدیدنظر سازمان تعزیرات حکومتی، نماینده اتاق اصناف شهرستان و نماینده اداره صنعت، معدن و تجارت شهرستان به موضوع رسیدگی خواهد کرد. نمایندگان اتاق اصناف و اداره صنعت، معدن و تجارت شهرستان در هیات تجدیدنظر مربوط به هر پرونده باید غیر از نماینده دستگاه های مزبور در هیات بدوی رسیدگی کننده به همان پرونده باشند. جلسات هیات های رسیدگی بدوی و تجدیدنظر با حضور هر سه عضو رسمی است و آراء صادره با دو رأی موافق معتبر می باشد.

تبصره ۳ - ترتیبات رسیدگی اعم از ابلاغ، تشکیل جلسات، و خواهی و اجرای احکام به موجب مقررات سازمان تعزیرات حکومتی صورت می گیرد.

قانون نظام صنفی کشور

تبصره ۶- اداره امور مراجع رسیدگی بدوی، تجدیدنظر و شعب و مسؤولیت تشکیل جلسات رسیدگی بر عهده سازمان تعزیرات حکومتی شهرستان یا استان است ...

تبصره ۸ - هر یک از طرفین در صورت اعتراض به آرای صادره در سازمان تعزیرات حکومتی، می‌توانند در دیوان عدالت اداری اقامه دعوی نمایند.

ماده ۷۲ مکرر- دادگستری، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، کلیه وزارتخانه‌ها و دستگاههای اجرائی، مؤسسات، سازمان‌ها، شرکتهای دولتی، سایر دستگاهها و شرکتهای دولتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است، مؤسسات عمومی غیر دولتی و سازمان‌های تابعه سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و بانک‌ها موظفند در اجرای احکام تخلفات موضوع این قانون با سازمان تعزیرات حکومتی همکاری نمایند.

ماده ۷۳ - از زمان لازم‌الاجراء شدن این قانون، رسیدگی به تخلفات افراد صنفی و تعیین جریمه‌های آنها تنها به موجب احکام این قانون صورت خواهد پذیرفت. قوانین و مقررات مغایر با این قانون از جمله مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام در خصوص تعزیرات حکومتی مربوط به اصناف و واحدهای صنفی موضوع این قانون لغو می‌گردد.

آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* ضابطین

ماده ۱۷- کلیه ضابطان دستگاه قضایی و مأموران، بازرسان و ناظران وزارتخانه های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، جهاد کشاورزی، راه و شهرسازی و صنعت، معدن و تجارت و سازمان های وابسته به آنها، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، اتحادیه ها و اصناف، بازرسان و ناظران کمیسیون های نظارت موضوع ماده (۵۲) قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۸۲ با اصلاحات بعدی و همچنین تشکل های دارای مجوز قانونی با معرفی وزارتخانه ذی ربط، با رعایت سلسله مراتب سازمانی و در حدود صلاحیت خود، در رسیدگی به تخلفات در صلاحیت سازمان، در صورت دارا بودن شرایط وثاقت و امانت و پس از فراگیری مهارت های لازم با گذراندن دوره های آموزشی زیر نظر مدیران کل استان ها و رؤسای ادارات شهرستان ها (حسب مورد)، ضابط سازمان تعزیرات حکومتی بوده و مکلف به اجرای دستورهای مدیران کل استان ها و رؤسای شعب سازمان هستند.

آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* جهات شروع به رسیدگی

ماده ۱۸- شعب بدوی سازمان در موارد زیر پس از ارجاع، شروع به رسیدگی می‌کنند:

الف- گزارش ضابطان سازمان.

ب- گزارش سازمان بازرسی کل کشور، دیوان عدالت اداری و یا سایر مراجع قضایی.

پ- شکایت اشخاص حقیقی یا حقوقی.

ت- کشف تخلف توسط رؤسا و اعضای شعب در حین رسیدگی به تخلف دیگر یا در مواردی که

خود، ناظر بر وقوع تخلف باشند. در این دو مورد پس از انجام تحقیقات مقدماتی، ادامه رسیدگی

و صدور رأی منوط به ارجاع است.

ث- اطلاع از وقوع تخلف به طرق قانونی دیگر.

آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* رسیدگی سیار

ماده ۱۹ سابق - مدیران کل استان‌ها و روسای ادارات شهرستان‌ها می‌توانند تعدادی از شعب را بصورت سیار اختصاص دهند و در صورت لزوم در معیت این شعب بازرسان و مامورین سازمان بازرسی و نظارت انجام وظیفه خواهند نمود ...

ماده ۱۹ - مدیرکل استان می‌تواند تعدادی از رؤسا یا اعضای علی‌البدل شعب را برای انجام کشیک یا تصدی شعب سیار یا بلا تصدی همان شهرستان و یا حوزه های مجاور در همان استان، به طور موقت تعیین یا مأمور کند.

* مستند و مستدل بودن آراء

ماده ۲۰ - آرای شعب بدوی و تجدیدنظر باید مستند به مواد قانون و مقررات مربوطه باشد و مواد استنادی ذکر گردد و مقدمه آراء نیز باید حاوی گزارش کار و شرح تفصیلی تخلفات باشد.

آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* آرای قابل تجدیدنظر

ماده ۲۲- آرای شعب بدوی به جز در موارد زیر که قابل اعتراض است، قطعی می باشد:

الف- حداکثر جریمه قانونی قابل اعمال برای هر تخلف، معادل جزای نقدی درجه (۸) ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی آن باشد.

ب- مجازات قانونی تخلف متضمن نصب پارچه، انحلال مؤسسه، تعطیلی محل، برکناری از سمت، انفصال از خدمات عمومی یا دولتی، لغو یا ابطال یا تعلیق پروانه یا مجوز یا کارت بازرگانی، حبس، ضبط یا مصادره اموال با ارزش بیش از مبلغ مقرر در بند (الف) این ماده باشد. ...

تبصره ۲- آرای قابل اعتراض سازمان اعم از محکومیت یا براءت و قرارهای منع یا موقوفی تعقیب است. رأی اصلاحی شعب سازمان در موارد حدوث سهو قلم، تابع رأی اصلی است.

تبصره ۳- در صورتی که رأی صادرشده، در خصوص یکی از مجازات ها غیرقطعی باشد، درباره سایر مجازات های موضوع حکم نیز غیرقطعی است.

آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* اشخاص دارای حق تجدیدنظر

ماده ۲۳- اشخاص زیر حق اعتراض به آرای غیرقطعی را دارند:

الف- شاکی، محکوم علیه و یا وکیل دادگستری یا نماینده قانونی آنان، ظرف (۱۰) روز پس از ابلاغ.

ب- مدیرکل تعزیرات حکومتی استان با اعلام دستگاه گزارش دهنده تخلف یا رئیس سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان ظرف (۲۰) روز از تاریخ درج رأی در سامانه مربوط.

آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* اعتراض به آرای قطعی

تبصره ۱ ماده ۲۲- آرای قطعی یا قطعیت یافته شعب بدوی در مواردی که دلیلی بر عدم انطباق رأی با قانون یا عدم تناسب مجازات با قانون موجود باشد، به پیشنهاد مدیرکل استان و تأیید رئیس سازمان، قابل تجدیدنظر خواهد بود.

تبصره ماده ۲۳- هرگاه شاکی، محکوم علیه و یا بالاترین مقام دستگاه گزارش دهنده، مدعی خلاف قانون بودن آرای قطعی شعب تجدیدنظر سازمان باشند، می‌توانند ضمن اعتراض و ارائه مدارک و مستندات قانونی و جهات و مبانی آن، از وزیر دادگستری درخواست رسیدگی مجدد نمایند. چنانچه وزیر دادگستری این تقاضا را وارد دانسته و رأساً یا با گزارش رئیس سازمان، رأی قطعی مذکور را خلاف قانون بداند، پرونده توسط وی جهت رسیدگی به یکی از شعب عالی ارجاع می‌شود. رأی این شعبه قطعی است و اقدامات موضوع این تبصره مانع اجرای حکم معترض عنه نخواهد بود، مگر به موجب قرار شعبه عالی که به تأیید رئیس سازمان برسد و یا به تشخیص وزیر دادگستری، جهت رعایت اصل (۱۳۴) قانون اساسی و سیاست‌های کلی نظام موضوع بند (۱) اصل (۱۱۰) قانون اساسی در زمینه تولیدی، خدماتی یا اشتغال. دستورالعمل اجرایی این ماده ظرف شش ماه پس از ابلاغ این تصویب‌نامه، از سوی رئیس سازمان با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تهیه و پس از تأیید وزیر دادگستری، ابلاغ و اطلاع‌رسانی عمومی می‌شود.

آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* تعدد وصف تخلف و جرم

ماده ۲۶ - هرگاه تخلف اشخاص عنوان یکی از جرائم مندرج در قوانین جزائی را نیز داشته باشد شعب تعزیرات حکومتی مکلفند به تخلف رسیدگی و رأی قانون صادر نمایند و مراتب را برای رسیدگی به آن جرم به دادگاه صالح اعلام دارند، هرگونه تصمیم مراجع قضائی مانع اجرای مجازاتهای تعزیرات حکومتی نخواهد بود.

* نحوه رسیدگی در شعبه

ماده ۲۷ - رسیدگی و صدور رأی در شعب سازمان با رعایت اصول دادرسی منصفانه، تأمین حقوق مردم، رسیدگی شفاف، ثبت شکایات و ابلاغ آرا از طریق سامانه جامع برخط، خودکاربر و رایگان و مقررات دادرسی الکترونیکی، پس از احضار متهم و با بررسی ادله و احراز صحت مدارک و مستندات موجود در پرونده انجام می شود. متهم می تواند در هر مرحله، ظرف پنج روز پس از احضار، با حضور در شعبه یا ارسال لایحه دفاعی یا معرفی وکیل دادگستری یا نماینده قانونی و یا در صورت تجویز قانونی، معرفی نماینده حقوقی، دفاعیات خود را ارائه کند. عدم حضور متهم، نماینده یا وکیل وی و یا عدم ارسال لایحه دفاعی، مانع رسیدگی و صدور رأی نیست.

آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* دادرسی الکترونیکی

ماده ۲۸- استفاده از سامانه های رایانه ای، مخابراتی، پیام نگار، ارتباط تصویری از راه دور، نمابر و تلفن اعلامی مخاطب برای اخطار، احضار و ابلاغ اوراق، اعطای نیابت و دادرسی الکترونیکی، در صورت ثبت نام اشخاص ذی ربط در سامانه مربوط و به نحوی که صحت ابلاغ احراز شود، به شیوه مقرر در ماده (۱۰۹) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۴۰۳، بلامانع است. کلیه دستگاه های اجرایی و ضابطان سازمان مکلف به همکاری در اجرای این ماده هستند. دستورالعمل اجرایی این ماده ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این تصویب نامه، از سوی رئیس سازمان با همکاری دستگاه های ذی ربط تهیه و پس از تأیید وزیر دادگستری ابلاغ و اطلاع رسانی عمومی می شود.

ماده ۱۰۹ قانون برنامه پنجساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۷ - ۱۴۰۳): مراجع غیرقضایی که نتیجه تصمیمات، آرا و دستوراتشان مطابق قوانین یا مقررات باید به ذی‌نفع ابلاغ شود، از قبیل شعب سازمان تعزیرات حکومتی، هیات‌های حل اختلاف مالیاتی، هیات‌های تشخیص مطالبات سازمان تامین اجتماعی، هیات‌های تشخیص و حل اختلاف کارگر و کارفرما، کمیسیون‌های موضوع مواد (۹۹) و (۱۰۰) قانون شهرداری و کمیسیون ماده (۱۲) قانون زمین شهری مکلفند از ابتدای سال دوم برنامه، ابلاغ‌های خود را در صورتی که شخص ذی‌نفع در سامانه ابلاغ الکترونیک قضایی (ثنا) دارای حساب کاربری باشد، از طریق سامانه مذکور و در صورتی که دارای حساب کاربری نباشد، به طرق سابق به ذی‌نفع ارسال نمایند. مراجع مزبور مکلف به رعایت احکام این ماده و ابلاغ از طرق مذکور، می‌باشند. همچنین قوه قضائیه مکلف است امکان ابلاغ موضوع این ماده را از طریق سامانه ابلاغ الکترونیک قضایی (ثنا) برای مراجع مذکور نسبت به افرادی که دارای حساب کاربری (ثنا) هستند، فراهم نماید. وزارت دادگستری مکلف است گزارش عملکرد این ماده را هر شش ماه یک‌بار به مجلس ارائه نماید.

آیین نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* قرار تأمین در غیر پرونده های قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

ماده ۲۹- به منظور دسترسی به متهم جهت رسیدگی و اجرای احکام، در پرونده هایی که رأی بدوی غیرقطعی است، شعب سازمان مکلفند پس از تفهیم اتهام و در صورت وجود ادله کافی، قرار تأمین متناسب معادل حداکثر جریمه نقدی تخلف صرفاً از نوع قرارهای متضمن وجه التزام یا کفالت یا وثیقه صادر کنند. در پرونده هایی که ارزش تخلف اعلامی کمتر از بیست برابر مبلغ مذکور در بند (الف) ماده (۲۲) این آیین نامه باشد، صدور قرار تأمین منتهی به بازداشت جایز نیست. در خصوص اشخاص حقوقی در صورت اقتضا، قرار منع تغییر ارادی در وضعیت شخص حقوقی یا قرار ممنوعیت از انجام تمام یا بعضی از فعالیت های شغلی که زمینه تکرار تخلف را فراهم می کند، صادر می شود.

تبصره ۱- چنانچه قرار تأمین، منتهی به بازداشت شود، بازداشت متهم منوط به تأیید دادستان محل است.

تبصره ۲- در صورت مخالفت دادستان با بازداشت یا عدم امکان اخذ تأمین به لحاظ عدم التزام متهم یا عدم تودیع کفالت یا وثیقه یا متواری شدن متهم یا عدم دسترسی به وی، علی‌رغم ابلاغ احضاریه، توقیف به میزان تأمین از اموال متهم، از جمله حساب های بانکی، تلفن های ثابت و همراه، وسایل نقلیه و یا سهام، بلامانع است.

تبصره ۳- دستور ضبط تأمین توسط رئیس اداره شهرستان صادر می شود. این دستور و قرار تأمین منتهی به بازداشت، مستقلاً ظرف ده روز پس از ابلاغ، قابل اعتراض در شعب تجدیدنظر مربوط است. صدور قرار یا دستور مذکور بلافاصله به اطلاع مدیرکل استان می رسد. سایر تشریفات اخذ و ضبط تأمین تابع مقررات قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی آن است. در صورت اعتراض، پرونده ظرف (۲۴) ساعت به مرجع تجدیدنظر مربوط ارسال می شود تا خارج از نوبت، رسیدگی و ظرف سه روز تصمیم گیری شود. ...

آیین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی

* اجرای رای

ماده ۳۲ - محکوم‌علیه موظف است پس از قطعیت رأی و ابلاغ به وی حداکثر تا ۱۰ روز از تاریخ ابلاغ نسبت به پرداخت جریمه متعلقه و اجرای رأی اقدام نمایند، در غیر این صورت جریمه از محل فروش اموال وی به نرخ رسمی اعلام شده (غیر از مستثنیات دین) وصول خواهد شد.

ماده ۳۳ - محل کسب یا فعالیت مستنکف از پرداخت جریمه تا وصول آن، به رای شعبه رسیدگی کننده تعطیل و در موارد لزوم مستنکف بازداشت خواهد شد.

ماده ۳۵ - کلیه سازمان‌های دولتی از قبیل سازمان ثبت اسناد و سازمان زندان‌ها و نیروهای انتظامی، واحدهای ابلاغ و اجرای دادگستری و بانک‌ها موظف به همکاری بوده و همانند آرا قطعی محاکم عمومی و انقلاب موجبات آرای شعب تعزیرات حکومتی را فراهم خواهند آورد.

قانون دیوان عدالت اداری

* اعتراض به آرای قطعی در دیوان عدالت اداری

اصل ۱۷۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: «به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین یا واحدها یا آیین‌نامه‌های دولتی و احقاق حقوق آنها، دیوانی به نام «دیوان عدالت اداری» زیر نظر رییس قوه قضاییه تأسیس می‌گردد. حدود اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین می‌کند.»

رأی وحدت رویه شماره ۲۵۲ مورخ ۱۳۸۰/۰۸/۱۳ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری: «حکم مقرر در بند ۲ ماده ۱۱ قانون دیوان عدالت اداری (بند ۲ ماده ۱۰ قانون تشکیلات و دادرسی دیوان عدالت اداری) مفید صلاحیت دیوان در رسیدگی به آراء قطعی مطلق مراجع اختصاصی اداری از حیث نقض قوانین و مقررات و یا مخالفت با آنها است مگر در مواردی که به موجب قانون مستثنی شده باشد. نظر به اینکه حسب مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام سازمان تعزیرات حکومتی از اجزاء قوه مجریه می‌باشد و شعب تعزیرات حکومتی در زمره مراجع اختصاصی اداری قرار دارند و در عداد مراجع قضایی مذکور در تبصره ۲ ماده فوق‌الذکر محسوب نمی‌شوند، بنابراین آراء قطعی شعب مزبور به تجویز بند ۲ ماده ۱۱ قانون دیوان عدالت اداری قابل اعتراض و رسیدگی در دیوان است ...»

تبصره ۸ ماده ۷۲ قانون نظام صنفی کشور: «هر یک از طرفین در صورت اعتراض به آرای صادره در سازمان تعزیرات حکومتی، می‌توانند در دیوان عدالت اداری اقامه دعوی نمایند»

قانون دیوان عدالت اداری

* مهلت اعتراض به آرای قطعی در دیوان عدالت اداری

تبصره ۲ ماده ۱۶ قانون دیوان عدالت اداری: «از زمان تصویب این قانون، مهلت تقدیم دادخواست، راجع به موارد موضوع بند (۲) ماده (۱۰) این قانون، برای اشخاص داخل کشور سه ماه و برای افراد مقیم خارج از کشور، شش ماه از تاریخ ابلاغ رأی یا تصمیم قطعی مرجع مربوط مطابق قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور مدنی) است. مراجع مربوط مکلفند در رأی یا تصمیم خود تصریح نمایند که رأی یا تصمیم آن‌ها ظرف مدت مزبور در دیوان قابل اعتراض است. ...»

قانون دیوان عدالت اداری

* عدم قابلیت اعتراض به آرای شعب ویژه قاچاق

تبصره ۲ ماده ۵۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «آراء صادره از شعب تعزیرات حکومتی در مورد پرونده‌های قاچاق کالا و ارز قابل اعتراض در دیوان عدالت اداری و سایر مراجع قضایی نیست.»

رأی وحدت رویه شماره ۱۷۷۵ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۴ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری: «... شعب دیوان عدالت اداری پس از لازم‌الاجراء شدن قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۳/۱۰، صلاحیت رسیدگی به آراء صادره از شعب تعزیرات حکومتی در مورد پرونده‌های قاچاق کالا و ارز را ندارند ...»

تبصره ۵ ماده ۶۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «احکام، آثار و مجازات‌های قاچاق مذکور در مواد (۳)، (۵)، (۶)، (۸) الی (۱۲)، (۱۶)، (۱۹)، (۲۰)، (۳۰) الی (۳۲)، (۳۴) الی (۳۶)، (۳۸) الی (۵۰)، (۵۳) الی (۶۰)، (۶۵) الی (۶۸)، (۷۰)، (۷۱)، (۷۳)، (۷۴) و (۷۷) این قانون و تبصره‌های این مواد، در مورد همه جرایم و تخلفات موضوع این قانون به جز تبصره (۵) ماده (۲) مکرر جاری است.»

قچاق كالا و ارز

سیر تاریخی مقررات قاچاق کالا و ارز

– بررسی پیشینه تاریخی مقررات بزه قاچاق کالا و ارز در نظام حقوقی معاصر ایران نشان از آن دارد که در بیش از ۳۰۰ مقرر قانونی به موضوع قاچاق پرداخته شده است.

– ماده ۹ قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام مصوب ۱۲۸۶: «مراجعت بقوای نظامی در صورت عدم کفایت مستحفظین سرحدی برای گرفتن قاچاق جایز است ...»

– در سال ۱۳۰۶ نخستین قانون تحت عنوان قانون مجازات مرتکبین قاچاق به تصویب رسید که در سال ۱۳۰۷ با تصویب قانون جدیدی تحت همین عنوان نسخ گردید.

– در سال ۱۳۱۲ مجدداً قانونی تحت عنوان قانون مجازات مرتکبین قاچاق به تصویب رسید که با اصلاحات صورت گرفته در آن تا چند دهه قانون مادر در مواجهه با بزه قاچاق کالا و ارز بوده است.

– در سال ۱۳۷۴ قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام با رویکرد تشدید پاسخ‌دهی نسبت به بزه قاچاق به تصویب رسید.

– با تصویب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۲ به موجب ماده ۷۸ (ماده ۷۷ سابق)، تعداد زیادی از قوانین مرتبط با قاچاق کالا و ارز و از جمله دو قانون اخیرالذکر نسخ صریح شد و در حال حاضر این قانون با اصلاحات و الحاقات بعدی آن، به عنوان قانون اصلی و عمده در زمینه بزه قاچاق کالا و ارز حاکم است.

مفهوم قاچاق کالا و ارز

- فرهنگ دهخدا: قاچاق: «برده، ربوده. (فرهنگ نظام). آنچه ورود آن به کشور و یا معامله آن از طرف دولت ممنوعست.»

- «قاچاق» واژه‌ای ترکی و به معنای گریزانیدن و فرار است. این لفظ به مرور در ادبیات فارسی و محاورات اجتماعی وارد شده و در قوانین و مقررات مورد استفاده قرار گرفته است.

- واژه «قاچاق» در نظام حقوقی ایران دارای معانی مختلف است و در دو مفهوم «موسع» و «مضیق» بکار رفته است.

ر.ک: الهام، غلامحسین و دیگران، چالش‌های تعریف جرم قاچاق در نظام حقوقی ایران، فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره ۶۸، ۱۳۹۳.

مفهوم قاچاق کالا و ارز

بند الف ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «قاچاق کالا و ارز: هر فعل یا ترک فعلی است که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز گردد و بر اساس این قانون و یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد، در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود.»

ب - کالا: هر شیء که در عرف، ارزش اقتصادی دارد.

پ - ارز: پول رایج کشورهای خارجی، اعم از اسکناس، مسکوکات، حوالجات ارزی و سایر اسناد مکتوب یا الکترونیکی است که در مبادلات مالی کاربرد دارد.»

ت - تشریفات قانونی: اقداماتی از قبیل تشریفات گمرکی و بانکی، اخذ مجوزهای لازم و ارائه به مراجع ذی ربط است که اشخاص موظفند طبق قوانین و مقررات به منظور وارد یا خارج کردن کالا یا ارز، انجام دهند.

مفهوم قاچاق کالا و ارز

برای اینکه رفتاری مشمول عنوان قاچاق گردد، قانون‌گذار از شیوه‌های متفاوتی استفاده کرده است:

۱ - در برخی از موارد قانون‌گذار صراحتاً رفتاری را به عنوان قاچاق معرفی کرده است. (مانند مصادیق بندهای «الف» تا «ر» ماده ۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و یا مصادیق مقرر در بندهای «ب»، «پ» و «خ» ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی)

۲ - در برخی دیگر از موارد قانون‌گذار مال موضوع رفتار را به عنوان قاچاق معرفی کرده است که به تبع وصف موضوع می‌توان رفتار مربوط به آن را قاچاق تلقی نمود. (مانند مصادیق مقرر در بندهای «الف»، «ت»، «ث»، «ج»، «ح»، «چ»، «د» و «ذ» ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی)

۳ - در برخی دیگر از موارد قانون‌گذار یک رفتار یا موضوع را مشمول مقررات قاچاق می‌داند. (مانند مصادیق مقرر در مواد ۳۰، ۵۵، ۵۶ و ۵۷ قانون امور گمرکی)

مفهوم قاچاق کالا و ارز

- مطابق قسمت دوم ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، برای شمول عنوان قاچاق بر یک رفتار، آن رفتار باید مطابق قانون مذکور و یا قوانین دیگر به این وصف نامیده شده باشد.

- **ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی: «موارد زیر قاچاق گمرکی محسوب می‌شود: ...»**

- **ماده ۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «علاوه بر مصادیقی که در قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۱/۲۲ و اصلاحات بعدی آن ذکر شده است، موارد زیر نیز قاچاق محسوب می‌شود: ... ز - سایر مصادیق قاچاق به موجب قوانین دیگر.»**

- **ماده ۲ مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «موارد زیر قاچاق ارز محسوب می‌شود: ...»**

- بر این اساس رفتارهایی مانند «واردات یا صادرات اشیای جریحه‌دارکننده عفت عمومی» و «واردات قمه، شمشیر، قداره و پنجه بوکس» به جهت جرم‌انگاری آنها تحت عنوانی غیر از قاچاق، (به ترتیب) به موجب ماده ۶۴۰ و تبصره ۱ ماده ۶۱۷ بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی مشمول عنوان قاچاق و احکام آن نمی‌باشند.

مفهوم قاچاق کالا و ارز

– بند الف ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «قاچاق کالا و ارز: ... در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود.»

– رأی وحدت رویه شماره ۶۸۴ مورخ ۱۳۸۴/۱۱/۰۴ هیأت عمومی دیوان عالی کشور: «در خصوص بزه قاچاق به موجب قانون مجازات مرتکبین قاچاق، هر کس در مورد مالی که موضوع درآمد دولت باشد مرتکب قاچاق شود قابل تعقیب جزایی است، لیکن چنانچه عمل ارتكابی مرتکب واجد جنبه تجاری نبوده و کالای مکشوفه بر حسب عرف از نظر مقدار در حدود مصرف شخصی باشد و در مبادی ورودی کشور کشف نشود و امثال و نظایر آن در بازار به حد وفور در دسترس عموم باشد و مرتکب عالم به قاچاق بودن کالا نباشد، مورد فاقد جنبه جزایی است.»

ضوابط عمومی حاکم بر بزه قاچاق کالا و ارز

ماده ۶۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «تمامی احکام و قواعد عمومی مربوط به جرایم و تخلفات موضوع این قانون به غیر از موارد پیش‌بینی شده، مطابق قانون مجازات اسلامی است. ...»

ماده ۵۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در کلیه مواردی که شرایط و ضوابط دادرسی در این قانون پیش‌بینی نشده است، مطابق قانون آیین دادرسی کیفری رفتار می‌شود.»

ماده ۴۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در کلیه مواردی که سازمان تعزیرات حکومتی صالح به رسیدگی است شعب تعزیرات حکومتی همان اختیار مراجع قضایی در رسیدگی به پرونده‌های مزبور را دارند جز در مواردی که در این قانون به ضرورت اخذ دستور مقام قضایی تصریح شده است.»

انواع بزه قاچاق کالا و ارز: جرم یا تخلف

– ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «رسیدگی به جرایم قاچاق کالا و ارز سازمان یافته و حرفه‌ای، قاچاق کالاهای ممنوع و قاچاق کالا و ارز مستلزم حبس و یا انفصال از خدمات دولتی در صلاحیت دادسرا و دادگاه انقلاب است. سایر پرونده‌های قاچاق کالا و ارز، تخلف محسوب و رسیدگی به آن در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی است. چنانچه پرونده‌ای، متهمان متعدد داشته و رسیدگی به اتهام یکی از آنان در صلاحیت مرجع قضایی باشد، به اتهامات سایر اشخاص نیز در این مراجع رسیدگی می‌شود.»

صلاحیت رسیدگی به پرونده های قاچاق کالا و ارز

– دستگاه های کاشف

ماده ۲۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در صورتی که ارزش کالای قاچاق و یا ارز مکشوفه موضوع ماده (۱۸) این قانون، برابر تشخیص اولیه دستگاه کاشف معادل پنجاه میلیون (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا کم تر باشد با قید در صورت جلسه کشف به امضاء متهم می رسد و در صورت استنکاف، مراتب در صورت جلسه کشف قید و حسب مورد، کالا ضبط و به همراه صورت جلسه به سازمان جمع آوری و فروش اموال تملیکی تحویل می شود و ارز مکشوفه به حساب مشخص شده توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز و رونوشتی از اوراق به متهم ابلاغ می گردد.

تبصره ۱- صاحب کالا و یا ارز می تواند ظرف ده روز از تاریخ ابلاغ در اداره تعزیرات حکومتی شهرستان محل کشف به این تصمیم اعتراض نماید. تا تعیین تکلیف قطعی قاچاق از سوی سازمان تعزیرات حکومتی، باید عین کالا نگهداری شود.

تبصره ۲- مرتکب قاچاق موضوع این ماده در صورت تکرار برای مرتبه سوم و بالاتر علاوه بر ضبط کالا و یا ارز به جریمه نقدی موضوع ماده (۱۸) این قانون محکوم می گردد.

تبصره ۳- به کشفیات موضوع این ماده وجهی تحت عنوان حق الکشف یا پاداش تعلق نمی گیرد.»

صلاحیت رسیدگی به پرونده های قاچاق کالا و ارز

– شعب تعزیرات حکومتی

ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «رسیدگی به جرایم قاچاق کالا و ارز سازمان یافته و حرفه‌ای، قاچاق کالاهای ممنوع و قاچاق کالا و ارز مستلزم حبس و یا انفصال از خدمات دولتی در صلاحیت دادسرا و دادگاه انقلاب است. سایر پرونده‌های قاچاق کالا و ارز، تخلف محسوب و رسیدگی به آن در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی است. چنانچه پرونده‌ای، متهمان متعدد داشته و رسیدگی به اتهام یکی از آنان در صلاحیت مرجع قضایی باشد، به اتهامات سایر اشخاص نیز در این مراجع رسیدگی می‌شود.

تبصره - در صورتی که پس از ارجاع پرونده به سازمان تعزیرات حکومتی و انجام تحقیقات محرز شود رسیدگی به جرم ارتكابی در صلاحیت مرجع قضایی است، شعبه مرجوع‌الیه مکلف است بلافاصله قرار عدم صلاحیت خود را صادر کند. این قرار پس از تأیید مقام مافوق شعبه در سازمان تعزیرات حکومتی و یا در صورت عدم اعلام نظر آن مقام ظرف مدت یک هفته، قطعی است و پرونده مستقیماً به مرجع قضایی ذیصلاح ارسال می‌شود. همچنین در مواردی که پرونده به تشخیص مرجع قضایی در صلاحیت تعزیرات حکومتی است، پرونده مستقیماً به مرجع مذکور ارسال می‌گردد و شعب سازمان تعزیرات حکومتی مکلف به رسیدگی می‌باشند. مقررات این تبصره از شمول ماده (۲۸) قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور مدنی) مصوب ۱۳۷۹/۰۱/۲۱ مستثنی است.»

صلاحیت رسیدگی به پرونده های قاچاق کالا و ارز

- دادگاه انقلاب

ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «رسیدگی به جرایم قاچاق کالا و ارز سازمان یافته و حرفه‌ای، قاچاق کالاهای ممنوع و قاچاق کالا و ارز مستلزم حبس و یا انفصال از خدمات دولتی در صلاحیت دادسرا و دادگاه انقلاب است. سایر پرونده‌های قاچاق کالا و ارز، تخلف محسوب و رسیدگی به آن در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی است. چنانچه پرونده‌ای، متهمان متعدد داشته و رسیدگی به اتهام یکی از آنان در صلاحیت مرجع قضایی باشد، به اتهامات سایر اشخاص نیز در این مراجع رسیدگی می‌شود.»

- سایر مراجع قضایی

ماده ۵۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در کلیه مواردی که شرایط و ضوابط دادرسی در این قانون پیش‌بینی نشده است، مطابق قانون آیین دادرسی کیفری رفتار می‌شود.»

صلاحیت رسیدگی به پرونده های قاچاق کالا و ارز در آرای هیأت عمومی

دیوان عالی کشور

– رأی وحدت رویه شماره ۷۳۶ مورخ ۱۳۹۳/۰۹/۰۴:

«نظر به اینکه در ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۳/۱۰ مجلس شورای اسلامی، عبارت «مستلزم حبس و یا انفصال از خدمات دولتی» به قرینه جمله بعد آن با این عبارت: (سایر پرونده‌های قاچاق کالا و ارز تخلف محسوب و رسیدگی به آن در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی است) معطوف به قاچاق کالا و ارز و منصرف از قاچاق کالاهای ممنوع است، بنابراین رسیدگی به بزه قاچاق کالاهای ممنوع همانند رسیدگی به بزه قاچاق کالا و ارز سازمان یافته و حرفه‌ای و بزه قاچاق کالا و ارز مستلزم حبس و یا انفصال از خدمات دولتی مطلقاً در صلاحیت دادسرا و دادگاه انقلاب است؛ براین اساس آراء شعب یازدهم و چهاردهم دیوان عالی کشور که با این نظر انطباق دارد به اکثریت آراء صحیح و قانونی تشخیص می‌گردد. این رأی طبق ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاه‌ها لازم‌الاتباع است.»

صلاحیت رسیدگی به پرونده های قاچاق کالا و ارز در آرای هیأت عمومی

دیوان عالی کشور

– رأی وحدت رویه شماره ۷۴۹ مورخ ۱۳۹۵/۰۱/۲۴

«نظر به اینکه حمل چوب و هیزم و ذغال حاصل از درختان جنگلی به شرحی که در ماده ۴۸ قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع آمده ممنوع است، و با عنایت به اینکه قانون مجازات مرتکبان قاچاق که ماده مذکور مجازات مرتکبان عمل را به آن احاله کرده است طبق ماده قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳۷۷ نسخ شده است، بنابراین با توجه به مقررات ماده ۱۸ آن قانون، عمل ارتكابی تخلف محسوب می شود و رسیدگی به آن طبق ماده ۴۴ قانون مذکور در صلاحیت سازمان تعزیرات حکومتی است. بنابراین، آراء شعب ۱۱ و ۱۴ دیوان عالی کشور که با این نظر انطباق دارد، به اکثریت آراء صحیح تشخیص داده می شود. این رأی طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاهها و سایر مراجع اعم از قضایی و غیر آن لازمالاتباع است.»

صلاحیت رسیدگی به پرونده های قاچاق کالا و ارز در آرای هیأت عمومی

دیوان عالی کشور

– رأی وحدت رویه شماره ۷۵۱ مورخ ۱۳۹۵/۰۵/۰۵

«هر چند تجهیزات دریافت از ماهواره طبق تبصره ۴ ماده ۲۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳ از مصادیق کالای ممنوع است، لکن نگهداری آن فی حد ذاته اگرچه عملی مجرمانه و مستوجب مجازات است، ولی با توجه به معنای خاص قاچاق به شرحی که در بند الف ماده ۱ قانون مورد اشاره آمده و تمیزی که قانونگذار بین عناوین مذکور در قانون یادشده قایل شده است، داخل در عنوان قاچاق نبوده و به همین جهت از حیث صلاحیت دادگاه، مشمول حکم مقرر در ماده ۴۴ آن قانون نمی باشد. بر این اساس، رأی شعبه سیزدهم دیوان عالی کشور که با این نظر انطباق دارد، به اکثریت آراء صحیح و قانونی تشخیص داده می شود. این رأی طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور، دادگاهها و سایر مراجع اعم از قضایی و غیر آن لازمالاتباع است.»

صلاحیت رسیدگی به پرونده های قاچاق کالا و ارز در آرای هیأت عمومی

دیوان عالی کشور

– رأی وحدت رویه شماره ۸۰۹ مورخ ۱۳۹۲/۰۱/۱۷:۱۴۰۰

«با عنایت به تعریف «قاچاق کالا» در بند الف ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی و تفکیک عناوین «قاچاق» و «نگهداری کالای قاچاق» در مواد دیگر این قانون از جمله ماده ۲۲ آن، صرف نگهداری مشروبات الکلی خارجی گرچه به عنوان یکی از مصادیق کالای ممنوع جرم و مستوجب مجازات مقرر در ماده ۲۲ قانون یاد شده است، اما از حیث صلاحیت از شمول ماده ۴۴ همین قانون خارج است. بر این اساس و با توجه به ماده ۳۰۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی و استثنایی بودن صلاحیت دادگاه انقلاب، رسیدگی به بزه یادشده در صلاحیت دادگاه کیفری دو است. بنا به مراتب، رأی شعبه سی و هفتم دیوان عالی کشور تا حدی که با این نظر انطباق دارد به اکثریت آراء صحیح و قانونی تشخیص داده می شود. این رأی طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور، دادگاه ها و سایر مراجع، اعم از قضایی و غیر آن لازم الاتباع است.»

صلاحیت رسیدگی به پرونده های قاچاق کالا و ارز در آرای هیأت عمومی

دیوان عالی کشور

— رأی وحدت رویه شماره ۸۳۹ مورخ ۱۴۰۲/۰۹/۱۴

«نظر به اصل یکصد و پنجاه و نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تشکیل و تعیین صلاحیت دادگاه ها منوط به حکم قانون است، لذا ایجاد هرگونه صلاحیت یا توسعه آن مستلزم تصریح قانونی است و در موارد تردید به قدر متیقن اکتفا می شود و باتوجه به تفکیک عناوین مجرمانه «قاچاق» و «نگهداری کالای ممنوع قاچاق» در ماده ۲۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی، حکم مقرر در ماده ۴۴ این قانون در خصوص صلاحیت دادگاه انقلاب، صرفاً ناظر به جرم قاچاق با همان تعریف در این قانون است و به مواردی که اشخاص، مرتکب نگهداری کالای قاچاق از جمله مشروبات الکلی خارجی به صورت جزئی می شوند و از مصادیق قاچاق کالا نباشد، تسری ندارد. از سوی دیگر ذکر کلمه «احکام» در تبصره ۵ الحاقی به ماده ۶۳ همان قانون (مصوب ۱۴۰۰/۱۱/۱۰) مفید تعیین «صلاحیت» نمی باشد و ناسخ رأی وحدت رویه ۸۰۹ - ۱۴۰۰/۱۷/۱ هیأت عمومی دیوان عالی کشور نیست. در این گونه موارد طبق ماده ۵۱ قانون یاد شده و مقررات قانون آیین دادرسی کیفری اقدام می گردد. در نتیجه رسیدگی به بزه نگهداری مشروبات الکلی خارجی با توصیف فوق در صلاحیت دادگاه کیفری دو می باشد. بنا به مراتب، رأی شعبه بیستم دیوان عالی کشور که با این نظر انطباق دارد به نظر اکثریت اعضای هیأت عمومی صحیح و قانونی تشخیص داده می شود. این رأی طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی، در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور، دادگاه ها و سایر مراجع، اعم از قضایی و غیر آن لازم الاتباع است.»

ر.ک: رستمی غازانی، امید، صلاحیت رسیدگی به بزه قاچاق کالا و ارز؛ با تاکید بر آرای وحدت رویه هیأت عمومی دیوان عالی کشور، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۱۳۰، ۱۴۰۴.

از بزه قاچاق کالا و ارز تا بزه های موضوع قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

- به موجب مواد ۱۸، ۱۸ مکرر، ۲۲ و... قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز رفتارهایی مانند حمل، نگهداری، عرضه یا فروش کالای قاچاق، بزه‌انگاری شده است. پس از تصویب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سال ۱۳۹۲ بر اساس رویه غالب مراجع رسیدگی‌کننده (اعم از مراجع قضایی و شعب تعزیرات حکومتی) احکام قاچاق بر این رفتارها جاری می‌شده است و البته برخی از حقوق‌دانان و مراجع قضایی نیز در این خصوص نظر مخالف داشتند.

- تبصره ۵ ماده ۶۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «احکام، آثار و مجازات‌های قاچاق مذکور در مواد (۳)، (۵)، (۶)، (۸) الی (۱۲)، (۱۶)، (۱۹)، (۲۰)، (۳۰) الی (۳۲)، (۳۴) الی (۳۶)، (۳۸) الی (۵۰)، (۵۳) الی (۶۰)، (۶۵) الی (۶۸)، (۷۰)، (۷۱)، (۷۳)، (۷۴) و (۷۷) این قانون و تبصره‌های این مواد، در مورد همه جرایم و تخلفات موضوع این قانون به جز تبصره (۵) ماده (۲ مکرر) جاری است.»

انواع کالاهای موضوع بزه قاچاق کالا و ارز

– کالاهای ممنوع (ممنوع الورد و یا ممنوع الصدور): بند ۱ ماده ۱ قانون: «کالای ممنوع: کالایی که صدور یا ورود آن به موجب قانون ممنوع است.»

– کالاهای مجاز مشروط: بند ۱ ماده ۱ قانون: «کالای مجاز مشروط: کالایی که صدور یا ورود آن علاوه بر انجام تشریفات گمرکی حسب قانون نیازمند به کسب مجوز قبلی از یک یا چند مرجع ذی ربط قانونی است. تبصره - هرگاه کالایی به موجب صلاحیت اعطایی قانون، بر اساس مصوبات هیأت وزیران یا سایر مراجع قانونی بنا به مقتضیات و شرایط خاص، صدور یا ورود آن ممنوع شود، در حکم کالای مجاز مشروط است و حسب مورد مجازات جرایم و تخلفات مربوطه، حداکثر مجازات مربوط به کالای مجاز مشروط است.»

– کالاهای مجاز: بند ۱ ماده ۱ قانون: «کالای مجاز: کالایی است که صدور یا ورود آن با رعایت تشریفات گمرکی و بانکی، نیاز به کسب مجوز ندارد.»

– کالاهای یارانه‌ای: تبصره ۲ ماده ۱۸ قانون: «فهرست کالاهای یارانه‌ای با پیشنهاد وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنعت، معدن و تجارت تهیه می‌شود و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.»

– ارز: بند ۱ ماده ۱ قانون: «ارز: پول رایج کشورهای خارجی، اعم از اسکناس، مسکوکات، حوالجات ارزی و سایر اسناد مکتوب یا الکترونیکی است که در مبادلات مالی کاربرد دارد.»

انواع مرتکبان بزه قاچاق کالا و ارز

- قاچاق ارتكابی توسط كاركنان دستگاهها و سازمان‌های مؤثر در امر مبارزه با قاچاق:

ماده ۳۵ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در صورتی که مأموران دستگاه‌های کاشف یا وصول درآمدهای دولت، خود مرتکب قاچاق شوند و یا شرکت یا معاونت در ارتكاب نمایند، علاوه بر مجازات قاچاق مقرر در این قانون به مجازات مختلس نیز محکوم می‌شوند.»

- قاچاقچی حرفه‌ای:

بند ش ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «قاچاقچی حرفه‌ای: شخصی است که بیش از سه بار مرتکب قاچاق شود، اعم از این‌که در هر مرتبه تعقیب شده یا نشده باشد و ارزش کالا یا ارز قاچاق در هر مرتبه بیش از یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد.»

ماده ۳۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «کسانی که مطابق این قانون قاچاقچی حرفه‌ای محسوب می‌شوند، علاوه بر ضبط کالا و یا ارز قاچاق، به حداکثر جزای نقدی و تا هفتاد و چهار ضربه شلاق تعزیری و مجازات‌های حبس به شرح زیر محکوم می‌شوند: الف - نود و یک روز تا شش ماه حبس برای کالا و ارز با ارزش تا یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال؛ ب - بیش از شش ماه تا دو سال برای کالا و ارز با ارزش بیش از یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال؛

تبصره - مرتکبین قاچاق حرفه‌ای کالاهای ممنوع علاوه بر مجازات‌های مندرج در ماده (۲۲) این قانون حسب مورد به نصف حداکثر حبس مقرر در این ماده محکوم می‌شوند.»

- مرتکب صنفی و غیر آن:

ماده ۱۸ مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «نگهداری، عرضه یا فروش کالا و ارز قاچاق موضوع ماده (۱۸) این قانون حسب مورد توسط واحدهای صنفی یا صرافیها تخلف محسوب و مرتکب علاوه بر ضبط کالا و ارز به ترتیب زیر جریمه می‌شود: ...»

انواع بزه قاچاق کالا و ارز بر حسب شیوه ارتکاب

– قاچاق سازمان یافته و غیر آن:

بند س ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «قاچاق سازمان یافته: جرمی است که با برنامه ریزی و هدایت گروهی و تقسیم کار توسط یک گروه نسبتاً منسجم متشکل از سه نفر یا بیشتر که برای ارتکاب جرم قاچاق، تشکیل یا پس از تشکیل، هدف آن برای ارتکاب جرم قاچاق منحرف شده است صورت می گیرد.»

ماده ۲۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در صورتی که قاچاق کالاهای ممنوع به نحو سازمان یافته ارتکاب یابد، مرتکب علاوه بر جزای نقدی مندرج در ماده (۲۲) این قانون به ترتیب زیر محکوم می شود:

الف – در خصوص بند «الف» ماده (۲۲) به نود و یک روز تا شش ماه حبس؛ ب – در خصوص بند «ب» ماده (۲۲) به بیش از شش ماه تا دو سال حبس؛ پ – در خصوص بندهای «پ» و «ت» ماده (۲۲) به حداکثر مجازات حبس مندرج در بندهای مذکور.

تبصره – کسانی که در ارتکاب جرائم این ماده نقش سازماندهی، هدایت و یا سردستگی گروه سازمان یافته را برعهده دارند، حسب مورد به حداکثر مجازاتهای مقرر در بندهای «الف» و «ب» محکوم می شوند.»

ماده ۲۹ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در صورتی که کالاهای مجاز، مجاز مشروط، یارانه ای و یا ارز به نحو سازمان یافته قاچاق شود، علاوه بر مجازاتهای موضوع ماده (۱۸) این قانون، حسب مورد مرتکب به مجازاتهای زیر محکوم می شود. **الف –** چنانچه ارزش کالای مجاز یا مجاز مشروط تا یکصد میلیون (۱۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد به نود و یک روز تا شش ماه حبس و در صورتی که ارزش کالا بیش از مبلغ مذکور باشد به بیش از شش ماه تا دو سال حبس؛ **ب –** چنانچه ارزش کالای یارانه ای یا ارز تا یکصد میلیون (۱۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد به دو سال تا پنج سال حبس و در صورتی که ارزش کالا بیش از مبلغ مذکور باشد به حداکثر مجازات مذکور در این بند؛

تبصره – کسانی که در جرائم فوق نقش سازماندهی، هدایت و یا سردستگی گروه سازمان یافته را برعهده دارند، حسب مورد به حداکثر مجازاتهای مقرر در بندهای «الف» و «ب» محکوم می شوند.»

جرایم قاچاق دارای قانون خاص

– **قاچاق انسان:** قانون مبارزه با قاچاق انسان مصوب ۱۳۸۳ با اصلاحات بعدی

– **قاچاق مواد مخدر و روان گردان های صنعتی:** قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر و الحاق موادی به آن مصوب ۱۳۶۷/۸/۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام مصوب ۱۳۷۸/۰۸/۱۷ با اصلاحات و الحاقات بعدی

– **قاچاق اسلحه، مهمات و اقلام تحت کنترل:** قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح و مهمات غیر مجاز مصوب ۱۳۹۰/۰۶/۰۷ با اصلاحات و الحاقات بعدی

– سایر مصادیق قاچاق دارای قانون خاص:

جرایم قاچاق دارای قانون خاص

– سایر مصادیق قاچاق دارای قانون خاص:

▶ – واردات قمه، شمشیر، قداره و پنجه بوکس: تبصره ۱ ماده ۶۱۷ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات)

▶ – واردات یا صادرات اشیای جریحه‌دارکننده عفت عمومی: ماده ۶۴۰ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات)

▶ – قاچاق لباس‌ها و نشانه‌های دارای مشخصه گروه‌های ضد اسلام و یا انقلاب: قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان لباس‌هایی که استفاده از آنها در ملاء عام خلاف شرع است و یا عفت عمومی را جریحه‌دار می‌کند مصوب سال ۱۳۶۵

▶ قاچاق خاک به خارج از کشور: ماده ۲۱ قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸

مصادیق خاص قاچاق مشمول قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

– قاچاق حیوانات وحشی

ماده ۲۵ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «هر کس بدون اخذ مجوز قانونی از سازمان حفاظت محیط زیست و عدم رعایت سایر ترتیبات پیش‌بینی شده در قوانین و مقررات به صدور حیوانات وحشی عادی، در معرض نابودی و کمیاب، انواع موجودات آبی، پرندگان شکاری و غیرشکاری اعم از بومی یا مهاجر وحشی به‌طور زنده یا غیرزنده و نیز اجزای این حیوانات مبادرت کند، یا در حین صدور و خارج نمودن دستگیر شود، هر چند عمل او منجر به خروج موارد مذکور از کشور نشود، به مجازات قاچاق کالای ممنوع محکوم می‌گردد. تعیین مصادیق این حیوانات بر عهده سازمان حفاظت محیط زیست است.»

مصادیق خاص قاچاق مشمول قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

– حمل بدون پروانه چوب و هیزم و زغال حاصل از درختان جنگلی

ماده ۲۵ مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «حمل، عرضه، خرید، فروش، نگهداری، اقدام برای خروج و یا خارج کردن چوب، هیزم یا زغال حاصل از درختان جنگلی مطلقاً و ارتکاب این اعمال در مورد سایر محصولات و فرآورده‌ها یا مصنوعات منابع طبیعی اعم از جانوری و گیاهی به قصد تجاری، بدون تحصیل پروانه از مرجع ذیصلاح ممنوع است و مرتکب علاوه بر ضبط کالاهای مزبور و آلات و ادوات مورد استفاده، جز در موارد مذکور در مواد (۲۵) و (۲۶) این قانون و سایر مواردی که مجازات بیشتری به موجب قوانین پیش‌بینی شده است مشمول مجازات‌ها و احکام مقرر برای قاچاق کالای مجاز مشروط می‌شود. ...»

رأی وحدت رویه شماره ۷۴۹ مورخ ۱/۲۴/۱۳۹۵ هیأت عمومی دیوان عالی کشور

ر.ک: محسنی، حسن، عدالت زیست‌محیطی و قاچاق چوب، هیزم و زغال جنگلی (نقد و بررسی مبانی رأی وحدت رویه شماره ۷۴۹ مورخ ۲۴/۱/۱۳۹۵)، دوفصلنامه مطالعات حقوق کیفری و جرم‌شناسی، شماره ۱، ۱۳۹۶.

مصادیق خاص قاچاق مشمول قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

– قاچاق خاویار و ماهیان خاویاری

ماده ۲۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «صید، عمل آوری، تهیه، عرضه، فروش، حمل، نگهداری و صدور خاویار و ماهیان خاویاری که میزان و مصادیق آن توسط سازمان شیلات تعیین می‌شود، بدون مجوز این سازمان مشمول مجازات قاچاق کالای ممنوع است.»

مصادیق خاص قاچاق مشمول قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

– قاچاق کالاهای سلامت محور

ماده ۲۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «هر شخص که اقدام به واردات یا صادرات دارو، مکمل‌ها، ملزومات و تجهیزات پزشکی و قطعات آن‌ها، مواد و فرآورده‌های خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی و یا مواد اولیه کلیه اقلام مذکور بدون انجام تشریفات قانونی نماید و یا مبادرت به ساخت کالاهای مذکور بدون رعایت تشریفات یا مقررات مربوطه نماید به مجازات کالاهای قاچاق به شرح زیر محکوم می‌شود. این مجازات مانع از پرداخت دیه و خسارت‌های وارده نیست. حکم این ماده شامل اقدام به واردات، صادرات و یا تولید جهت انجام تحقیقات علمی و مصارف آزمایشگاهی دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی، آموزشی و یا پژوهشی یا اخذ مجوزهای لازم از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در حدود متعارف آن و نیز شامل مصارف شخصی و غیرتجاری در حدود متعارف آن نمی‌شود.

الف - در صورتی که کالای مکشوفه شامل اقلام دارویی، فرآورده‌های زیستی (بیولوژیک)، مکمل‌ها، ملزومات و تجهیزات پزشکی و قطعات آن‌ها و یا مواد اولیه این اقلام باشد، عمل مرتکب مشمول مجازات قاچاق کالاهای ممنوع موضوع ماده (۲۲) این قانون می‌باشد.

ب - در صورتی که کالای مکشوفه شامل مواد و فرآورده‌های خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی و یا مواد اولیه اقلام مذکور باشد، مرجع رسیدگی کننده مکلف است نسبت به استعمال مجوز مصرف انسانی کالاهای مذکور اقدام کند و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است ظرف ده روز به این استعمال پاسخ دهد. هرگاه کالای مکشوفه مذکور موفق به اخذ مجوزهای بهداشتی و درمانی در خصوص مصرف انسانی گردد، عمل مرتکب مشمول مجازات مندرج در بند «ب» ماده (۱۸) این قانون می‌شود و در غیر این صورت کالای مکشوفه، کالای تقلبی، فاسد، تاریخ مصرف گذشته و یا مضر به سلامت مردم شناخته شده و مشمول مجازات قاچاق کالاهای ممنوع می‌باشد.

تبصره ۱ - حمل، نگهداری، عرضه یا فروش محصولات فوق نیز مشمول مجازات‌ها و احکام مقرر در این ماده می‌باشد. ...»

ر.ک: صفاری، علی و سیدعبدالمجید اجتهادی، سیاست کیفری افتراقی در قبال قاچاق کالای سلامت محور، فصلنامه پژوهش‌های دانش انتظامی، شماره ۷۵، ۱۳۹۶.

مصادیق خاص قاچاق مشمول قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

– افساد یا اخلال در نظام اقتصادی کشور از طریق قاچاق

ماده ۳۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در صورتی که ارتکاب قاچاق کالا و ارز به صورت انفرادی و یا سازمان یافته به قصد مقابله با نظام جمهوری اسلامی ایران یا با علم به مؤثر بودن آن صورت گیرد و منجر به اخلال گسترده در نظام اقتصادی کشور شود، موضوع مشمول قانون مجازات اخلالگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹/۰۹/۱۹ می گردد و مرتکب طبق مقررات قانون مزبور مجازات می شود.»

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

– تخلف موضوع تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «خرید، فروش، حمل یا نگهداری کالاهایی که موضوع قاچاق قرار می‌گیرند به صورت تجاری مانند فرآورده‌های نفتی و دارویی خارج از ضوابط تعیینی دولت تخلف محسوب و مرتکب علاوه بر ضبط کالای مزبور حسب مورد به حداقل جریمه نقدی مقرر در این ماده محکوم می‌شود. دولت مکلف است ظرف مدت دو ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون دستورالعمل موردنیاز را تصویب نماید.»

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

تبیین تخلف موضوع تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

ماده ۵ قانون تعزیرات حکومتی: عرضه خارج از شبکه: عبارت است از عرضه کالا بر خلاف ضوابط توزیع و شبکه‌های تعیین شده وزارت بازرگانی و سایر وزارتخانه‌های ذی‌ربط.

تعزیرات عرضه خارج از شبکه نسبت به مقدار کالای به فروش رفته به شرح زیر می‌باشد:

مرتبۀ اول - قطع سهمیه به مدت سه ماه.

مرتبۀ دوم - اخذ جریمه تا دو برابر مبلغ فروش خارج از شبکه.

مرتبۀ سوم - اخذ جریمه از سه تا پنج برابر مبلغ فروش خارج از شبکه.

تبصره - چنانچه کالا به فروش نرفته باشد، علاوه بر الزام به عرضه کالا در شبکه، اخذ جریمه معادل ده درصد ارزش رسمی کالا.

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

تبیین تخلف موضوع تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

ماده ۱۷ قانون تعزیرات حکومتی: در مواردی که کالا بر خلاف ضوابط و مقررات توزیع یا قیمت به صورت عمده در اختیار اشخاص غیر واجد شرایط جهت فروش قرار گیرد، علاوه بر مجازات فروشنده، اشخاص حقیقی یا حقوقی خریدار کالا نیز به پرداخت جریمه معادل یک تا سه برابر درآمد من غیر حق محکوم می‌گردند.

تبصره - در صورتی که کالا توسط خریدار به فروش نرفته باشد ضمن استرداد عین کالا، کلیه هزینه‌های جنبی به‌عهده خریدار می‌باشد.

رای وحدت رویه شماره ۷۶۰،۷۶۱،۷۶۲-۱۱/۱۰/۱۱ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری:

«اولاً: تعارض در مدلول آراء مذکور در گردش کار محرز است.

ثانیاً: حکم مقرر در ماده ۱۷ قانون تعزیرات حکومتی مصوب سال ۱۳۶۷ مبنی بر مجازات ۱ تا ۳ برابر درآمد من غیر حق مکتسبه برای خریداران کالایی که بر خلاف ضوابط و مقررات توزیع یا قیمت به صورت عمده در اختیار آن‌ها قرار گرفته است ناظر به خریدارانی است که با خرید کالا و فروش آن درآمدی من غیر حق کسب کرده باشند و باید ۱ تا ۳ برابر درآمد مذکور را به عنوان جریمه بپردازند اما در صورتی که کالای مذکور به فروش نرفته باشد مطابق تبصره ماده ۱۷ قانون مذکور، فقط استرداد عین کالا و پرداخت هزینه‌های جنبی بر عهده خریدار است. با توجه به مراتب اعمال تشدید مجازات در اجرای ماده ۵۲ قانون تعزیرات حکومتی و با لحاظ بند ۷ ماده ۵ قانون تشدید مجازات محتکران و گران‌فروشان مصوب سال ۱۳۶۷ در خصوص خریدار کالایی که آن را به فروش نرسانده است، از این حیث که مطابق تبصره مذکور خریدار فقط باید کالا را مسترد کند و هزینه‌های جنبی را بپردازد وجاهت قانونی ندارد. رأی شعبه ۲۶ دیوان عدالت اداری به شماره دادنامه ۱۱۲۰۱۱۲۰۲۶۰۹۰۹۹۷۰۸۹۰۹۹۷۰۹۰۲۶۰۱۱۲۰/۱۰/۱۳۸۹ که مفید معنی مذکور است صحیح و موافق مقررات تشخیص می‌شود. این رأی به استناد بند ۲ ماده ۱۹ و ماده ۴۳ قانون دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع اداری مربوط در موارد مشابه لازم‌الاتباع است.»

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

تبیین تخلف موضوع تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

ماده ۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «علاوه بر مصادیقی که در قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲ و اصلاحات بعدی آن ذکر شده است، موارد زیر نیز قاچاق محسوب می‌شود: ... ر- هر گونه اقدام به خارج کردن کالا از کشور، برخلاف تشریفات قانونی به شرط احراز در مراجع ذی صلاح با استناد به قرائن و امارات موجود. ...»

ماده ۶۱ قانون نظام صنفی کشور: «عرضه خارج از شبکه: عبارت است از عرضه کالا یا ارائه خدمت برخلاف ضوابط و شبکه‌های تعیین شده از طرف وزارت صنعت، معدن و تجارت یا دستگاه اجرائی ذی ربط. جریمه عرضه خارج از شبکه، با عنایت به دفعات تکرار در طول هر سال به شرح زیر است: ...»

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

تبیین تخلف موضوع تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «خرید، فروش، حمل یا نگهداری کالاهایی که موضوع قاچاق قرار می‌گیرند به صورت تجاری مانند فرآورده‌های نفتی و دارویی خارج از ضوابط تعیینی دولت تخلف محسوب و مرتکب علاوه بر ضبط کالای مزبور حسب مورد به حداقل جریمه نقدی مقرر در این ماده محکوم می‌شود. دولت مکلف است ظرف مدت دو ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون دستورالعمل موردنیاز را تصویب نماید.»

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

تبیین تخلف موضوع تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

کالای موضوع تخلف در تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، عبارت از «کالاهایی است که موضوع قاچاق» قرار می‌گیرند. منظور از کالاهایی که موضوع قاچاق قرار می‌گیرند، غیر از کالاهای «موضوع قاچاق» است. منظور از کالاهای موضوع قاچاق، کالاهایی هستند که به موجب ارتکاب یکی از مصادیق رفتاری بزه قاچاق، مشمول عنوان کالای قاچاق شدند و صدق این وصف منوط به ارتکاب یکی از مصادیق رفتاری بزه قاچاق است و این در حالی است که کالاهایی که موضوع قاچاق قرار می‌گیرند، اشاره به کالاهایی دارد که معمولاً هدف قاچاق (صادراتی) قرار می‌گیرند و صدق این عنوان منوط به ارتکاب پیشینی یکی از مصادیق رفتاری بزه قاچاق نیست. قانون‌گذار به نحو تمثیل به «فرآورده‌های نفتی» و «دارویی» به عنوان مصادیق این کالاها اشاره می‌کند و لیکن امکان شمول کالاهای دیگر بر این عنوان نیز وجود دارد.

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

تبیین تخلف موضوع تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز
ماده ۱ دستورالعمل تبصره (۴) الحاقی ماده (۱۸) قانون مبارزه با
قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۰۳: «کالای موضوع قاچاق، کالای
تولید داخل یا وارداتی است که خلاف مقررات و تشریفات قانونی از کشور
خارج یا به قصد خروج از کشور، خرید، فروش، حمل یا نگهداری شود. ...»

اصلاحیه مورخ ۱۳۹۷/۰۷/۲۵ دستورالعمل: «کالای موضوع قاچاق،
کالای تولید داخل یا وارداتی است که به صورت تجاری برخلاف ضوابط
تعیینی دولت خرید، فروش، حمل یا نگهداری شود. علاوه بر فرآورده‌های
نفتی و دارویی، سایر مصادیق کالاهای موضوع قاچاق مطابق ماده (۲) این
دستورالعمل تعیین می‌شود.»

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

تبیین تخلف موضوع تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

ماده ۲ اصلاحی دستورالعمل: «مصادیق کالاهای موضوع قاچاق و سایر ضوابط اختصاصی هر کالا حسب مورد به پیشنهاد دستگاه مربوط و تأیید ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز تعیین می‌گردد.»

در اجرای ماده ۲ دستورالعمل، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز تاکنون چندین مصوبه داشته است که می‌توان به این موارد اشاره کرد:
«دستورالعمل خرید، فروش، حمل و نگهداری دام زنده» مصوب ۱۳۹۷/۱۱/۱۳

«ضوابط اختصاصی خرید، فروش، حمل و نگهداری محصولات دخانی و کالاهای تبلیغی دخانی» مصوب ۱۳۹۸/۰۱/۱۹

«ضوابط اختصاصی خرید، فروش، حمل و نگهداری نهاده‌ها و کالاهای اساسی، موضوع ماده (۲) دستورالعمل تبصره (۴) الحاقی ماده (۱۸) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز» مصوب ۱۳۹۸/۰۲/۱۰

«ضوابط اختصاصی اقلام دارویی و تجهیزات و ملزومات پزشکی» مصوب ۱۳۹۸/۰۲/۱۰

«ضوابط اختصاصی گروه کالایی لوازم خانگی، برقی و الکترونیک» مصوب ۱۳۹۹/۰۴/۲۱

ضوابط اختصاصی لازم‌الرعاية برای فروش، خرید، حمل و نگهداری به‌شکل تجاری فلزات گران‌بها و گوهرسنگ‌ها،

ضوابط اختصاصی خرید، فروش، حمل و نگهداری گروه کالایی پوشاک، اجزاء پوشاک، کیف، کفش و منسوجات مصوب ۱۴۰۳/۱۰/۱۱

ضوابط اختصاصی خرید، فروش، حمل و نگهداری آرد مصوب ۱۴۰۳/۱۰/۱۱

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

تبیین تخلف موضوع تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز نظریه مشورتی شماره ۶۵۴/۱۴۰۲/۷ مورخ ۱۴۰۲/۰۸/۳۰: «... رسیدگی به پرونده‌های حمل، خرید و فروش فرآورده‌های نفتی که موضوع قاچاق قرار می‌گیرند به صراحت تبصره ۴ ماده ۱۸ قانون پیش‌گفته تخلف محسوب و رسیدگی به این پرونده‌ها صرف‌نظر از کیفیت ارتکاب آن (سازمان‌یافته بودن یا نبودن) و دفعات ارتکاب (بیش از ۳ بار یا کمتر از آن) با عنایت به قسمت اخیر ماده ۴۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در صلاحیت شعب تعزیرات حکومتی موضوع بند «ب» ماده ۱۱ این قانون است.»

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

– تغییر وسیله نقلیه جهت قاچاق کالا

تبصره ۷ ماده ۲۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «تغییر وسیله نقلیه به صورت نامتعارف جهت قاچاق کالا یا حمل کالای قاچاق مانند افزایش ارتفاع یا تعبیه جاساز و همچنین استفاده و یا نگهداری وسایل نقلیه مذکور به هر نحو، صرف نظر از اینکه در زمان استفاده و یا نگهداری، محتوی کالای قاچاق باشد یا نباشد، مستوجب جزای نقدی درجه پنج موضوع ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی خواهد بود. علاوه بر آن، مرتکب در مرتبه اول به اصلاح وسیله نقلیه و در صورت تکرار، به ضبط وسیله نقلیه محکوم خواهد شد. در صورتی که وسیله نقلیه متعلق به شخصی غیر از مرتکب بوده و عدم علم و اطلاع مالک و یا اقدام بازدارنده وی پس از علم و اطلاع احراز شود، وسیله پس از اصلاح توسط مرتکب به مالک مسترد و در موارد تکرار، علاوه بر محکومیت مرتکب به اصلاح وسیله نقلیه و استرداد به مالک، معادل قیمت آن به جزای نقدی مرتکب اضافه می‌شود. مجازات‌های موضوع این تبصره با مجازات‌های مقرر در این قانون یا سایر قوانین جمع شده و مانع از اجرای آنها نیست.»

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

– اختصاص عواید حاصل از قاچاق برای تأمین مالی تروریسم

ماده ۳۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در صورتی که احراز شود مرتکب جرایم قاچاق کالا و ارز با علم و عمد، عواید و سود حاصل از این جرایم را به نحو مستقیم یا غیرمستقیم برای تأمین مالی تروریسم و اقدام علیه امنیت ملی و تقویت گروه‌های معاند با نظام اختصاص داده یا هزینه نموده است، علاوه بر مجازات‌های مقرر در این قانون حسب مورد به مجازات محارب یا مفسد فی الارض محکوم می‌گردد.»

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

– جعل و استفاده از سند مجعول مرتبط با قاچاق کالا و ارز

ماده ۳۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «هر کس در اسناد مثبت‌گمرکی اعم از کتبی یا رقومی (دیجیتالی)، مهر و موم یا پلمب گمرکی و سایر اسناد از قبیل اسناد سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی، مؤسسه ملی استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ثبت سفارش و سایر مجوزهای مورد نیاز صادرات و واردات، شناسه کالا و رهگیری، مرتکب جعل گردد و یا با علم به جعلی بودن، آن‌ها را مورد استفاده قرار دهد، حسب مورد علاوه بر مجازات حبس مذکور در قانون مجازات اسلامی به جزای نقدی معادل دو تا پنج برابر ارزش کالای موضوع اسناد مجعول محکوم می‌شود.»

ر.ک: ساداتی، سیدمحمد مهدی، قاچاق کالا از طریق ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع در حقوق کیفری ایران، دوفصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی، شماره ۱۰، ۱۳۹۵.

بزه‌های مرتبط با قاچاق کالا و ارز

– معامله کارت بازرگانی

ماده ۳۳ مکرر ۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «هرگونه معامله راجع به کارت بازرگانی که عرفاً اجاره، خرید، فروش یا واگذاری آن محسوب شود و نیز هرگونه بهره‌برداری از منافع کارت بازرگانی دیگری تحت هر عنوان ممنوع است و مرتکب یا مرتکبین به شرح زیر مجازات می‌شوند:

الف – انتقال‌گیرنده یا بهره‌بردار: پرداخت جریمه نقدی معادل نصف ارزش کالا علاوه بر ضبط کالا و پرداخت تضامنی خسارت وارده به دولت.

ب – انتقال‌دهنده: پرداخت جریمه نقدی معادل یک تا دو برابر منافع تحصیل شده علاوه بر ابطال کارت بازرگانی و پرداخت تضامنی خسارت وارده به دولت.

پ – در صورتی که اعمال فوق منتهی به اقدام برای ورود یا صدور کالا نگردد، علاوه بر ابطال کارت بازرگانی و جریمه نقدی از دویست میلیون (۲۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال، هر یک از مرتکبین به دو یا چند مورد از محرومیت‌های موضوع ماده (۶۹) این قانون محکوم می‌شوند.

تبصره – اعمال مقررات این ماده مانع از اجرای مجازات‌های مقرر در سایر قوانین نیست.»

مجازات اصلی در بزه قاچاق کالا و ارز

– قاچاق کالاهای مجاز، مجاز مشروط، یارانه ای و ارز

ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «هر شخص که مرتکب قاچاق کالا و ارز و حمل و یا نگهداری آن شود، علاوه بر ضبط کالا یا ارز، به جریمه‌های نقدی زیر محکوم می‌شود:

الف – کالای مجاز: جریمه نقدی یک تا دو برابر ارزش کالا؛

ب – کالای مجاز مشروط: جریمه نقدی معادل یک تا سه برابر ارزش کالا؛

پ – کالای یارانه ای: جریمه نقدی معادل دو تا چهار برابر ارزش کالا؛

ت – ارز: جریمه نقدی ارز ورودی، یک تا دو برابر بهای ریالی آن و جریمه نقدی ارز خروجی یا اقدام به خروج ارز، دو تا چهار برابر بهای ریالی آن و در سایر موارد ضبط ارز انجام نشده و تنها معادل بهای ریالی ارز به‌عنوان جریمه نقدی اخذ می‌گردد. معیار محاسبه ارز برای تعیین بهای ریالی در این قانون، بهای ارز موضوع بند «د» ماده (۱) این قانون است و در صورتی که اصل وقوع قاچاق ارز و معادل ریالی کل ارز موضوع قاچاق مشخص بوده، اما تفکیک نوع و میزان ارزهای موضوع قاچاق مقدور نباشد، همان معادل ریالی کل ارز موضوع قاچاق مبنای تعیین مجازات است.

تبصره ۱- عرضه یا فروش کالای قاچاق موضوع این ماده ممنوع و مرتکب علاوه بر ضبط کالا به حداقل مجازات‌های مقرر در این ماده محکوم می‌شود. چنانچه عرضه یا فروش کالای قاچاق از طریق رسانه‌ها یا فضای مجازی از قبیل شبکه اجتماعی، تارنما یا پیامک و یا تلفن صورت پذیرد، مرتکب علاوه بر ضبط کالا به دو برابر ارزش کالای قاچاق محکوم می‌شود.»

مجازات اصلی در بزه قاچاق کالا و ارز

– نگهداری، عرضه و فروش کالا و ارز قاچاق موضوع ماده ۱۸

ماده ۱۸ مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «نگهداری، عرضه یا فروش کالا و ارز قاچاق موضوع ماده (۱۸) این قانون حسب مورد توسط واحدهای صنفی یا صرافیه‌ها تخلف محسوب و مرتکب علاوه بر ضبط کالا و ارز به ترتیب زیر جریمه می‌شود:

- الف – مرتبه اول: جریمه نقدی معادل دو برابر ارزش کالا یا بهای ریالی ارز قاچاق؛
- ب – مرتبه دوم: جریمه نقدی معادل چهار برابر ارزش کالا یا بهای ریالی ارز قاچاق؛
- ج – مرتبه سوم: جریمه نقدی معادل شش برابر ارزش کالا یا بهای ریالی ارز قاچاق و نصب پارچه یا تابلو بر سردر محل کسب به‌عنوان متخلف صنفی و تعطیل محل کسب به مدت شش ماه.»

مجازات اصلی در بزه قاچاق کالا و ارز

– قاچاق کالاهای ممنوع

ماده ۲۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «هرکس مرتکب قاچاق کالای ممنوع گردد یا کالای ممنوع قاچاق را نگهداری یا حمل نماید یا بفروشد، علاوه بر ضبط کالا به شرح زیر و مواد (۲۳) و (۲۴) مجازات می شود:

الف – در صورتی که ارزش کالا تا ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد، به جزای نقدی معادل دو تا سه برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق؛

ب – در صورتی که ارزش کالا از ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) تا یکصد میلیون (۱۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد به جزای نقدی معادل سه تا پنج برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق؛

پ – در صورتی که ارزش کالا از یکصد میلیون (۱۰۰.۰۰۰.۰۰۰) تا یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد به بیش از شش ماه تا دو سال حبس و به جزای نقدی معادل پنج تا هفت برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق؛

ت – در صورتی که ارزش کالا بیش از یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد به دو سال تا پنج سال حبس و به جزای نقدی معادل هفت تا ده برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق.

تبصره ۱- در صورتی که ارزش عرفی (تجاری) مشروبات الکلی مشمول بندهای «الف» و «ب» این ماده باشد مرتکب علاوه بر جریمه نقدی مقرر در این ماده به مجازات حبس از شش ماه تا یک سال محکوم می شود. ...»

مجازات اصلی در بزه قاچاق کالا و ارز

– توقیف خودرو در قاچاق کالاهای مجاز، مجاز مشروط، یارانه ای و ارز

ماده ۲۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «وسایل نقلیه مورد استفاده در حمل کالا یا ارز قاچاق موضوع ماده (۱۸) این قانون اعم از آبی، زمینی و هوایی توقیف و علاوه بر مجازات‌های مقرر در ماده مذکور، معادل ارزش وسیله نقلیه به جریمه نقدی حامل اضافه می‌شود. اگر ارزش وسیله نقلیه بیش از ارزش کالا یا ارز قاچاق باشد، به جای معادل ارزش وسیله نقلیه، معادل ارزش کالا یا ارز قاچاق به جریمه نقدی حامل اضافه می‌شود. اعمال مجازات موضوع این ماده و تبصره (۳) آن، در صورتی است که راننده و حامل عالماً و عامداً مرتکب حمل کالا یا ارز قاچاق شده باشد و همچنین امکان مخالفت با انجام آن را داشته باشد.»

مجازات اصلی در بزه قاچاق کالا و ارز

– ضبط خودرو در قاچاق کالای ممنوع

ماده ۲۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در مواردی که کالای قاچاق مکشوفه مشمول شرایط بندهای «پ» و «ت» ماده (۲۲) گردد وسیله نقلیه مورد استفاده در قاچاق کالای مزبور، در صورت وجود هر یک از شرایط زیر، ضبط می‌شود:

الف – وسیله نقلیه مورد استفاده، متعلق به شخص مرتکب قاچاق باشد؛

ب – با استناد به دلایل یا قرائن از جمله سابقه مرتکب و یا مالک وسیله نقلیه در امر قاچاق، ثابت شود که مالک وسیله نقلیه عامداً، آن را جهت استفاده برای حمل کالای قاچاق در اختیار مرتکب قرار داده است.

تبصره – در غیر موارد فوق، وسیله نقلیه به مالک مسترد و معادل ارزش آن به جریمه نقدی مرتکب اضافه می‌شود.»

مجازات اصلی در بزه قاچاق کالا و ارز

– مصادره محل نگهداری کالای قاچاق ممنوع

ماده ۲۴ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «محل نگهداری کالای قاچاق ممنوع در صورتی که متعلق به مرتکب بوده و یا توسط مالک عامداً جهت نگهداری کالای قاچاق در اختیار دیگری قرار گرفته باشد و ارزش کالا بیش از یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد، مصادره می‌گردد، مشروط به اینکه ارزش ملک از پنج برابر ارزش کالای قاچاق نگهداری شده بیشتر نباشد، که در این صورت ملک به مقدار نسبت پنج برابر قیمت کالای قاچاق نگهداری شده به قیمت اصل ملک، مورد مصادره قرار می‌گیرد و چنانچه ارزش کالا کمتر از مبلغ مذکور باشد و حداقل دوبرابر به این منظور استفاده شود و محکومیت قطعی یابد در مرتبه سوم ارتکاب، به کیفیت مذکور مصادره می‌گردد. در صورتی که مرتکب بدون اطلاع مالک از آن محل استفاده کند، از سه تا پنج برابر ارزش کالای قاچاق نگهداری شده به جزای نقدی وی افزوده می‌شود.»

مجازات تکمیلی در بزه قاچاق کالا و ارز

ماده ۶۹ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «مرجع رسیدگی کننده ذی صلاح حسب مورد می تواند با توجه به شرایط، نحوه، دفعات ارتکاب جرم و شخصیت مرتکب، علاوه بر مجازات های مقرر در این قانون، وی را به عنوان تکمیل مجازات، به یک یا چند مورد مرتبط از محرومیت های زیر محکوم نماید:

الف - تعلیق موقت یا ابطال دایم: ۱ - کارت بازرگانی ۲ - کارت مبادلات مرزی ۳ - کارت ملوانی ۴ - پروانه کسب، تأسیس، بهره برداری یا حق العمل کاری ۵ - پروانه حمل و نقل ۶ - گواهینامه رانندگی وسایل نقلیه زمینی، آبی و هوایی ۷ - کارت پیله - وری

ب - تعطیل موقت یا دایم محل کسب و پیشه و تجارت

پ - محرومیت از اشتغال به حرفه یا حرف خاص از یک تا پنج سال

ت - محرومیت از تأسیس شرکت و یا عضویت در هیأت مدیره و مدیر عاملی اشخاص حقوقی از یک تا پنج سال

ث - ممنوعیت خروج از کشور تا پنج سال»

مجازات همکاران در ارتکاب در بزه قاچاق

ماده ۶۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «چنانچه دو یا چند نفر در ارتکاب قاچاق و یا سایر جرایم و تخلفات مرتبط شرکت نمایند، مجازات هر یک از شرکاء، مجازات فاعل مستقل است.»

تبصره ۲ ماده ۶۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «مجازات معاونت در جرایم و یا تخلفات موضوع این قانون، حسب مورد حداقل مجازات جرم و یا جریمه تخلف ارتكابی است.»

مجازات اشخاص حقوقی

ماده ۶۷ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «اگر قاچاق توسط شخص حقوقی ارتکاب یابد، مرجع صدور حکم نسبت به ضبط کالا و یا ارز قاچاق مکشوفه اقدام می‌کند و شخص حقوقی، علاوه بر محکومیت به جزای نقدی، حسب مورد به دو تا چهار برابر حداکثر جریمه مقرر برای شخص حقیقی، به ترتیب زیر محکوم می‌شود:

الف - در مورد قاچاق کالای غیرممنوع و ارز در مرتبه اول ممانعت از فعالیت شخص حقوقی از یک تا دو سال و در مرتبه دوم انحلال شخص حقوقی؛

ب - در مورد قاچاق کالای ممنوع و یا سازمان یافته، انحلال شخص حقوقی.

تبصره ۱- افراد موضوع این ماده محکومیت قطعی می‌یابند و تا پنج سال مجاز به تأسیس و مشارکت در اداره شخص حقوقی نیستند.

تبصره ۲- چنانچه شخص حقوقی، وابسته به دولت یا مأمور به خدمات عمومی باشد، مرجع رسیدگی کننده، کارکنان و مدیران مرتکب قاچاق را علاوه بر مجازات‌های مربوط حسب مورد به محرومیت یا انفصال دائم یا موقت از خدمات دولتی و عمومی غیردولتی محکوم می‌نماید.

تبصره ۳- اگر منافع حاصل از قاچاق به شخص حقوقی تعلق یابد و یا برای تأمین منافع شخص حقوقی به قاچاق اقدام گردد، جریمه‌ها از محل دارایی شخص حقوقی وصول می‌شود.

تبصره ۴- در خصوص مدیر شخص حقوقی که از عمل مباشران، علم و اطلاع داشته باشد نیز مطابق قانون مجازات اسلامی عمل می‌شود. منظور از مدیر شخص حقوقی کسی است که اختیار نمایندگی یا تصمیم‌گیری یا نظارت بر شخص حقوقی را دارد.»

ر.ک: رستمی غازانی، امید، پاسخ‌دهی کیفری به اشخاص حقوقی در بزه قاچاق کالا و ارز، فصلنامه اقتصاد پنهان، شماره ۲۱، ۱۳۹۹.

نهادهای ارفاقی در خصوص بزه قاچاق کالا و ارز

ماده ۶۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «... مقررات مربوط به تعلیق تعقیب، تعویق صدور حکم، معافیت از کیفر، تعلیق اجرای مجازات، مرور زمان، توبه و بایگانی کردن پرونده در مورد جرایم و تخلفات موضوع این قانون اعمال نمی‌گردد. در خصوص پرونده‌های با ارزش بیشتر از ده میلیارد (۱۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال، سازمان یافته، حرفه‌ای، بند «ت» ماده (۲۲) و یا ماده (۳۵) این قانون و تبصره‌های آن، اعمال احکام مواد (۱۸۰) و (۲۳۷) قانون آیین دادرسی کیفری جایز است.»

ماده ۷۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «جزای نقدی مقرر در این قانون از سوی مرجع رسیدگی کننده قابل تعلیق و تخفیف نیست و مجازات‌های حبس و شلاق در جرایم قاچاق کالاهای ممنوعه، حرفه‌ای و سازمان یافته موضوع این قانون نیز قابل تعلیق نمی‌باشد.»

ماده ۷۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «هر گاه اشخاصی که مرتکب جرایم موضوع این قانون شده‌اند، در مراحل تحقیقات مقدماتی، با اقرار خود موجبات کشف کالا و ارز و یا دستگیری سرشبکه‌های قاچاق و سایر متهمان را فراهم کنند، بنا به تشخیص مرجع رسیدگی، ضمن ضبط کالا و ارز قاچاق از کیفرهای موضوع این قانون معاف یا در مجازات آنان تخفیف متناسب داده می‌شود.»

تکرار و تعدد در بزه قاچاق کالا و ارز

تبصره ۱ ماده ۶۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «در تخلفات و جرایم موضوع این قانون ملاک تعیین میزان جریمه یا جزای نقدی یا ضبط کالا یا ارز یا وسیله حمل یا محل نگهداری یا اخذ معادل آنها، مجموع ارزش مربوط به دفعات متعدد ارتکاب جرم یا تخلف ارتكابی است که منتج به صدور رأی محکومیت قطعی نشده است.»

بند ش ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: «قاچاقچی حرفه‌ای: شخصی است که بیش از سه بار مرتکب قاچاق شود، اعم از اینکه در هر مرتبه تعقیب شده یا نشده باشد و ارزش کالا یا ارز قاچاق در هر مرتبه بیش از یک صد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد.»

دستگاه های کاشف

* دستگاه های کاشف و ضابطین

ماده ۳۶ - دستگاههای زیر در حدود وظایف محوله قانونی، کاشف در امر قاچاق محسوب می شوند:

الف - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

ب - وزارت جهاد کشاورزی

پ - گمرک جمهوری اسلامی ایران در محدوده اماکن گمرکی

ت - سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولید کنندگان

ث - سازمان حفاظت محیط زیست

ج - سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

چ - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

ح - شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران

خ - شرکت سهامی شیلات ایران

د - شرکت دخانیات ایران

تبصره - ضابطین نیز در حدود وظایف محوله قانونی خود کاشف محسوب می شوند.

ماده ۴۰ - ضابطین مکلفند در مبارزه با جرایم قاچاق طبق قانون آیین دادرسی کیفری رفتار نمایند.

قرار تأمین

تبصره ۲ ماده ۴۱ - ... در مورد سایر جرایم مقرر به استثنای ماده (۲۱) این قانون، در صورتی که بیم اختفای ادله، فرار متهم یا تبانی باشد و همچنین در پرونده‌هایی با ارزش کالای قاچاق مکشوفه بالای یکصد میلیون (۱۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال، صدور قرار وثیقه متناسب با مجازات مقرر الزامی است.

تبصره ۳ ماده ۶۰ - در رسیدگی به جرائم و یا تخلفات موضوع این قانون، رفع مسؤولیت وثیقه گذار و آزادی وثیقه تنها با تودیع وثیقه نقدی یا ملکی جایگزین و صدور قرار قبولی تأمین برای آن یا با اجرای کامل حکم امکان پذیر است و این موضوع و همچنین امکان برداشت جزاء یا جریمه نقدی از محل وثیقه تودیع شده توسط متهم یا دیگری، هنگام أخذ وثیقه به صورت کتبی به وثیقه گذار تفهیم و در پرونده درج می شود. استنکاف از اجرای این تبصره، مستوجب محکومیت انتظامی تا درجه چهار است.

ماده ۶۳ - ... در خصوص پرونده‌های با ارزش بیشتر از ده میلیارد (۱۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال، سازمان یافته، حرفه‌ای، بند «ت» ماده (۲۲) و یا ماده (۳۵) این قانون و تبصره‌های آن، اعمال احکام مواد (۱۸۰) و (۲۳۷) قانون آیین دادرسی کیفری جایز است.

دستور شناسایی و توقیف اموال

ماده ۴۸- در پرونده های قاچاق کالای ممنوع، سازمان یافته، حرفه ای و یا پرونده هایی که ارزش کالا و یا ارزش قاچاق مکشوفه بیش از یکصد میلیون (۰۰۰/۰۰۰/۱۰۰) ریال است، مرجع رسیدگی مکلف است نسبت به صدور دستور شناسایی و توقیف اموال متعلق به متهم در حدود جزای نقدی احتمالی از طرق مقتضی، از جمله استعلام از ادارات ثبت اسناد، املاک، مخابرات، بانکها و سازمان بورس و اوراق بهادار، اقدام نماید. مراجع طرف استعلام نیز موظفند ظرف پنج روز پاسخ لازم را به مرجع رسیدگی اعلام کنند.

قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

* بازرسی از اماکن

ماده ۴۲ - در صورت دلالت قرائن و امارات قوی بر وجود کالا و یا ارز قاچاق، ضابطین می‌توانند پس از کسب مجوز بازرسی از مرجع صالح رسیدگی‌کننده به انبارها و اماکن و مستغلات محل اختفاء یا نگهداری کالا و یا ارز قاچاق وارد شوند و حتی‌المقدور با حضور صاحب محل نسبت به بازرسی محل و کشف قاچاق اقدام نمایند و حسب مورد جهت رسیدگی به مرجع صالح ارجاع دهند.

* رسیدگی غیابی

ماده ۴۳ - در پرونده‌هایی که صاحب کالا و ارز قاچاق شناسایی نشده و یا متواری است، ضابطین موظفند با اخذ دستور از مرجع ذی‌صلاح و با همکاری تمامی نهادهای ذیربط، بلافاصله به شناسایی مالک اقدام کنند و در صورت عدم حصول نتیجه ظرف یک ماه از تاریخ وصول پرونده به مراجع ذیصلاح، مرجع رسیدگی صالح باید به صورت غیابی رسیدگی و مطابق مقررات این قانون رای مقتضی را صادر نماید.

ر.ک: رستمی غازانی، امید، تأملی در رویکرد سیاست کیفری تقنینی به مالکیت کالای قاچاق؛ با تأکید بر کالاهای قاچاق مجهول‌المالک، بلاصاحب و صاحب متواری، فصلنامه پژوهشنامه حقوق اسلامی، زیر چاپ.

مهلت رسیدگی یک ماهه

ماده ۴۵ - هر کدام از شعب دادسرا و دادگاه انقلاب اسلامی، تعزیرات حکومتی و شعب تجدیدنظر آنها ظرف یک ماه از زمان تحویل پرونده باید رسیدگی و رای نهایی را صادر کنند، مگر مواردی که حسب نوع جرم یا تخلف و علل دیگر، تکمیل شدن تحقیقات نیاز به زمان بیشتری داشته باشد که در این صورت حسب مورد مرجع رسیدگی کننده موظف است علت تاخیر را به صورت مکتوب به مقام مافوق گزارش دهد. عدم ارسال این گزارش موجب محکومیت انتظامی تا درجه سه می‌گردد.

شعب تجدیدنظر ویژه قاچاق

ماده ۴۹ - به منظور اعمال نظارت قضایی بر پرونده‌های قاچاق در سازمان تعزیرات حکومتی، رییس شعب تجدیدنظر ویژه رسیدگی به پرونده‌های قاچاق کالا و ارز به پیشنهاد رییس سازمان پس از تایید وزیر دادگستری از بین قضات دارای پایه نه قضائی پس از موافقت رییس قوه قضائیه با ابلاغ ایشان منصوب می‌شوند.

تبصره ۱ - در مواردی که از شعب ویژه تجدیدنظر تعزیرات در موارد مشابه احکام مختلفی صادر شود با درخواست رییس سازمان یا وزیر دادگستری، موارد جهت ایجاد وحدت رویه به هیئت عمومی دیوان عالی کشور ارسال می‌گردد.

تبصره ۲ - شعب تجدیدنظر ویژه رسیدگی به پرونده‌های قاچاق کالا و ارز موظفند در پرونده‌های با ارزش بیش از یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به‌طور مطلق و در پرونده‌های با ارزش یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و کمتر در صورت اقتضا، با صدور دستور تعیین وقت رسیدگی، متهم، نماینده دستگاه کاشف و ضابط و نیز سایر اشخاصی که حضورشان ضروری است را احضار کنند. متهم می‌تواند شخصاً حاضر شود یا وکیل یا نماینده قانونی معرفی کند. در هر صورت عدم حضور یا عدم معرفی وکیل یا نماینده قانونی مانع از رسیدگی نیست.

آرای قابل تجدیدنظر

ماده ۵۰ - آراء شعب بدوی تعزیرات در مورد قاچاق کالا و ارز که ارزش آنها کمتر از بیست میلیون (۲۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال باشد، قطعی است. در سایر موارد آراء شعب ظرف بیست روز از تاریخ ابلاغ با درخواست محکوم‌علیه قابل تجدیدنظرخواهی است.

تبصره ۱ - جهات تجدیدنظرخواهی در شعب تعزیرات حکومتی مطابق قانون آیین دادرسی کیفری است.

تبصره ۲ - آراء صادره از شعب تعزیرات حکومتی در مورد پرونده های قاچاق کالا و ارز قابل اعتراض در دیوان عدالت اداری و سایر مراجع قضایی نیست.

تبصره ۳ - در کلیه آراء بدوی قطعی یا آرای که به لحاظ عدم تجدیدنظرخواهی قطعی شده‌اند هرگاه دلیلی بر عدم انطباق رای با قانون یا عدم تناسب جریمه نقدی با قانون موجود باشد، رییس سازمان تعزیرات حکومتی می‌تواند تقاضای تجدیدنظر کند.

آرای قابل تجدیدنظر

ماده ۵۰ مکرر ۳ - در صورتی که رئیس قوه قضاییه رأی قطعی صادره از شعب ویژه رسیدگی به قاچاق کالا و ارز سازمان تعزیرات حکومتی را خلاف شرع بین تشخیص دهد، با تجویز اعاده دادرسی، پرونده را به دیوان عالی کشور ارسال تا در شعبی خاص که توسط رئیس قوه قضاییه برای این امر تخصیص می‌یابد رسیدگی و رأی قطعی صادر نماید. شعب خاص مذکور مبنیاً برخلاف شرع بین اعلام شده، رأی قطعی قبلی را نقض و رسیدگی مجدد اعم از شکلی و ماهوی به عمل می‌آورند و رأی مقتضی صادر می‌نمایند.

تبصره ۱ - چنانچه متقاضی رسیدگی موضوع این ماده محکوم‌علیه باشد، باید ضمن ارائه درخواست، معادل دو درصد (۲٪) جریمه نقدی مندرج در حکم صادره را نزد صندوق دادگستری تودیع نماید. در صورت تجویز اعاده دادرسی، مبلغ مذکور مسترد می‌گردد و در غیر این صورت، به‌عنوان درآمد عمومی دولت محسوب و به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود.

تبصره ۲ - در پرونده‌های با ارزش بیش از یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به‌طور مطلق و در پرونده‌های با ارزش یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال و کمتر در صورت اقتضاء شعب دیوان عالی کشور موظفند با صدور دستور تعیین وقت رسیدگی، متهم، نماینده دستگاه کاشف و ضابط و نیز سایر اشخاصی که حضورشان ضروری است را احضار کنند. متهم می‌تواند شخصاً حاضر شود یا وکیل یا نماینده قانونی معرفی کند. در هر حال عدم حضور یا عدم معرفی وکیل یا نماینده قانونی مانع از رسیدگی نیست. شعب تجدیدنظر رسیدگی به پرونده‌های موضوع این قانون، اعم از تعزیرات و دادگاه، نیز مکلف به رعایت احکام این تبصره هستند.

نحوه وصول جریمه یا جزای نقدی

ماده ۶۰- در صورتی که محکومان به جریمه های نقدی مقرر در این قانون ظرف بیست روز از تاریخ ابلاغ حکم قطعی به پرداخت جریمه های مقرر اقدام ننمایند، جریمه نقدی از محل وثیقه های سپرده شده و یا فروش اموال شناسایی شده محکوم علیه اخذ و مابقی به مالک مسترد می شود و چنانچه اموالی شناسایی نشود و یا کمتر از میزان جریمه باشد و جریمه مورد حکم، وصول نشود، جرائم نقدی مذکور مطابق قانون آئین دادرسی کیفری حسب مورد با دستور قاضی اجرای احکام دادرسی مربوطه یا قاضی اجرای احکام تعزیرات حکومتی که از بین قضات دارای پایه پنج قضائی به روش مندرج در ماده (۴۹) این قانون انتخاب می شوند به حبس تبدیل می شود. در هر صورت حبس بدل از جزای نقدی نباید از پانزده سال بیشتر باشد.

تبصره ۱- در مورد احکام صادره از شعب تعزیرات حکومتی پرونده جهت صدور حکم مبنی بر تبدیل جزای نقدی به حبس به شعبه یا شعبی از دادگاههای حوزه قضائی مربوطه که توسط رئیس قوه قضائیه تعیین می شود ارجاع می گردد تا ظرف ده روز نسبت به مورد، اقدام مقتضی معمول نمایند.

تبصره ۲- جزای نقدی مازاد بر حبس تبدیلی در صورت شناسایی اموالی از محکوم علیه، حتی پس از اتمام حبس وصول می گردد.

آیین دادرسی تعزیرات حکومتی

دکتر امید رستمی غازانی

عضو هیأت علمی دانشکاه بین‌المللی اهل بیت (ع)

با دیباچه

دکتر علیرضا جمشیدی

چاپ سوم: بهار ۱۴۰۲

با تجدید نظر کامل

بنیاد حقوقی سیزان

آیین دادرسی افتراقی

بزه قاچاق کالا و ارز

دکتر امید رستمی غازانی

عضو هیأت علمی دانشکاه بین‌المللی اهل بیت (ع)

بنیاد حقوقی سیزان

قاچاق کالا و ارز

دکتر امید رستمی غازانی

عضو هیأت علمی دانشگاه بین المللی اهل بیت (ع)

مجموعه نظریه‌های مشورتی دفتر امور حقوقی
سازمان تعزیرات حکومتی

به اهتمام
معاونت حقوقی و امور مجلس
دفتر امور حقوقی

چاپ دوم: بهار ۱۳۹۷

مجموعه قوانین و مقررات تعزیرات حکومتی

به اهتمام
معاونت حقوقی و امور مجلس
دفتر امور حقوقی

چاپ سوم: پاییز ۱۴۰۰

بنیاد حقوقی ایران

باساس فراوان از شما